

TIE AFRIKAN KAUTTA SOSIONO- MIKSI

Kansainvälinen vaihto osana ammatillista
kasvua

Salla Painilainen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
Sosiaalinen kuntoutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

PAINILAINEN, SALLA:
Tie Afrikan kautta sosionomiksi
Kansainvälinen vaihto osana ammatillista kasvua

Opinnäytetyö 75 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Toukokuu 2014

Tämä opinnäytetyö käsittelee ulkomaanvaihdon merkitystä sosionomin ammatillisessa kasvussa. Tavoitteena oli saada selville, miten ammatillisen kasvun eri osa-alueet ja osaaminen kehittyivät kansainvälisen vaihdon myötä ja vaikuttivat opinnäytetyön tekijän ammatilliseen kasvuun.

Työn teoreettiset lähtökohdat ovat sosiaalialan kompetensseissa ja kirjallisuudessa. Teoreettisessa viitekehyksessä käytettiin apuna TAMK:n sosionomiopiskelijoille dokumentoidun ammatillisen kasvun prosessin oppimiskehystä ja kehyksen sisällä olevia osa-alueita.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Aineisto analysoitiin teorialähtöisesti teemoittelemalla. Tutkimusaineisto muodostui opinnäytetyön tekijän omista kokemuksista ja vaihdon aikana kerätystä materiaalista. Ulkomaanvaihdosta pidettiin blogia koko vaihdon ajan. Aineistosta etsittiin kasvuteemoihin sopivia tapahtumia ja tapahtumien merkitystä analysoitiin ammatillisen kasvun näkökulmasta.

Opinnäytetyön tuloksena oli, että ulkomaanvaihto vaikutti voimakkaasti opinnäytetyön tekijän ammatilliseen kasvuun. Kansainvälinen vaihto syvensi vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Se lisäsi ymmärrystä eri kulttuureista ja tavoista ja opetti työskentelemään erilaisissa tilanteissa, erilaisten ihmisten kanssa. Kansainvälinen vaihto vahvisti kunnioitusta ammattietiikkaa kohtaan ja lisäsi varmuutta omasta ammatti-identiteetistä. Työskentely maassa, missä länsimaalaiset arvot eivät tule esille, opetti arvostamaan sitä yhteiskuntaa, jossa itse elää ja työskentelee.

Kansainvälinen vaihto antaa uusia näkökulmia sosiaalialalle valmistuvalle opiskelijalle ja valmiuksia sopeutua erilaisiin ja vaikeisiin tilanteisiin. Kansainvälinen vaihto luo mahdollisuuden kohdata sellaisia asioita, mitä normaalisti ei jokapäiväisessä elämässä kohtaa. Sen lisäksi, että kansainvälinen vaihto kasvattaa ammatillisesti, se on myös erinomainen mahdollisuus oppia omasta itsestään.

Asiasanat: ammatti-identiteetti, ammatillinen kasvu, kansainvälinen vaihto, sosionomin kompetenssit

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

PAINILAINEN, SALLA:
Through Africa to a Bachelor of Social Services
International Exchange as Part of the Professional Growth

Bachelor's thesis 75 pages, appendices 4 pages
May 2014

This thesis deals with the significance of the foreign countries exchange on the professional growth of the Bachelor of Social Services. The objective was to find out how the sectors of the different professional growth developed with an international exchange and affected the author's professional growth.

The study method was qualitative. The data consisted of the experiences and materials which were collected during the exchange. An Internet blog was written during the international exchange. The data were analysed by using a theory-driven approach consisting of thematic analysis.

The results showed that the exchange affected the professional growth strongly. The international exchange deepened social skills and cooperative skills. It increased understanding of different cultures and customs, and taught to work in different situations, with people from varying backgrounds. The international exchange strengthened a profound respect towards professional ethics and increased the certainty about one's own professional identity. Working in a country where western values are not evident, expanded the appreciation of one's own society.

The international exchange provides the social services graduate new points of view and readiness to adapt oneself to different and difficult situations. The international exchange gives the opportunity to meet situations that normally do not occur in everyday life. The international exchange not only increases the professional growth but also offers an excellent opportunity to learn about oneself.

Key words: professional identity, professional growth, international exchange, competences of the Bachelor of Social Services

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	9
2.1	Tavoitteet ja tarkoitus	9
2.2	Opinnäytetyön toteutus	10
2.3	Analyysimenetelmä	10
2.4	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	11
3	SOSIONOMIN AMMATILLINEN KASVU JA HÄNEN OSAAMISENSA	14
3.1	Sosiaalialan kompetenssit ammatillisen kasvun päämääränä	14
3.2	Sosionomin ammatillinen kasvu	15
3.3	Sosionomin ammatillisen kasvun teemat.....	16
3.3.1	Oma identiteetti	16
3.3.2	Reflektiivisyys	17
3.3.3	Itseohjautuvuus	18
3.3.4	Vuorovaikutustaidot.....	19
3.3.5	Ammattietiikka.....	21
3.3.6	Sosionomin ammatti-identiteetti	22
3.4	Ammatillisen kasvun teemojen merkitys opinnäytetyössäni.....	23
4	KOKEMUKSET HARJOITTELIJAVAIHDOSTA AMMATILLISEN KASVUN POHJANA	25
4.1	Oman identiteetin muuttuminen	26
4.1.1	Omat rajani sosiaalisissa tilanteissa	27
4.1.2	Minä käsityksen muuttuminen	28
4.1.3	Oman moraalinen kehittyminen	29
4.1.4	Oma identiteetti suuressa muutoksessa.....	31
4.1.5	Päätelmät.....	33
4.2	Reflektiivisyys omassa työssä	33
4.2.1	Itsereflektio vahvistaa	34
4.2.2	Vaikeista kokemuksista oppii refleктоimalla	36
4.2.3	Pohdinta	37
4.3	Itseohjautuvuuden tasapaino.....	38
4.3.1	Ennakkoluulot ovat itseohjautuvuuden haaste	38
4.3.2	Itseohjautuvuus voi pelastaa henkiä.....	40
4.3.3	Pohdinta	41
4.4	Vuorovaikutus keskeisenä osana ammatillista kasvua	42
4.4.1	Sanattoman viestinnän mahti	42
4.4.2	Vuorovaikutuksessa vaikeimmat tunteet peitellä ovat viha ja inho	44

4.4.3	Työyhteisössä avoimuus on kehityksen kulmakivi.....	45
4.4.4	Pohdinta	46
4.5	Ammattietiikan syventäminen	47
4.5.1	Eettisyys on vieras sana vieraalla maalla	47
4.5.2	Eettisyys lasten kohdalla on lapsen kengissä	49
4.5.3	Sosiaali- ja terveysalan etiikka Bugandon sairaalassa	52
4.5.4	Pohdinta	53
4.6	Ammatti-identiteetin muuttuminen.....	54
4.6.1	Tansanialainen sosiaalityö	55
4.6.2	Vahva ammatti-identiteetti voi suojata	56
4.6.3	Ammatti-identiteetti käskee toimia	57
4.6.4	Ilon hetkiä.....	58
4.6.5	Pohdinta	59
5	POHDINTA.....	62
5.1	Kasvun ja osaamisen yhteenvetoa	62
5.2	Prosessin arviointia	68
	LÄHTEET	70
	LIITTEET	72
	Liite 1. Sosiaalialan kompetenssit	72
	Liite 2. Ammatilliset kasvuteemat.....	75

ERITYISSANASTO

TAMK	Tampereen ammattikorkeakoulu
daladala	Pakettiauto josta on rakennettu pikkubussi, yleinen kulku- neuvo Afrikan maissa
pikipiki	Moottoripyörä
Bugando	Mwanzan sairaala
Shikamoo	Kohtelias tervehdys vanhemmalle tai arvovaltaisammalle henkilölle

1 JOHDANTO

Kiinnostukseni tehdä opinnäytetyöni liittyen kansainväliseen vaihtoon alkoi omista kokemuksistani. Opiskeluaikana kävin Virossa Tartossa tutustumassa paikalliseen lastensuojelutyöhön ja rangaistusvankien elämään, Venäjällä Pietarissa kävimme tutustumiskäynneillä lastenkodissa ja yksinhuoltajien turvapaikka keskuksessa, sekä vietimme aikaa yläaste ikäisten nuorten ja paikallisten sosiaalialan opiskelijoiden kanssa, Portugalin Portossa vietin kaksi viikkoa oppien yhteistyötä muiden eurooppalaisten kanssa ja kolmannen vuoden harjoittelun tein Tansanian Mwanzassa katulapsikeskuksessa. Nämä matkat ja varsinkin jälkimmäinen tekivät minuun lähtemättömän vaikutuksen. Opin itsestäni enemmän, kuin koko aikaisemmassa elämässäni yhteensä. Vaikka tämän opinnäytetyön pääpaino on kolmen kuukauden harjoittelussa Mwanzassa, ovat myös aikaisemmat kokemukset vaihdoista auttaneet minua ammatillisesti.

Tavoitteenani on tuoda esille kansainvälisen vaihdon aikana tapahtuneita asioita, mitkä ovat vaikuttaneet minun ammatilliseen kasvuuni. Kansainvälisen vaihdon vaikutusta on tutkittu aikaisemmin mm. opinnäytetöissä. (Laiho 2013, Kuosmanen & Vainio 2010) Jokaisen opiskelijan oma kokemus ulkomaanvaihdosta on kuitenkin erilainen ja vaihdon vaikuttavuus voi erota suurestikin vaihtomaiden välillä. Tällöin vaihto-opiskelijan henkilökohtaista kokemusta on vaikea verrata toisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksiin. Oma kokemukseni harjoittelijavaihdosta oli niin pysäyttävä ja opettavainen, että halusin tuoda esille sen.

Nykyään arvostetaan suuresti kansainvälistä osaamista ja kokemusta. Kansainvälistä opiskelua pidetään hyödyllisenä kasvun paikkana niin ihmisen itsen kuin työelämävalmiuksien kehittymisen kannalta. (Garam 2005, 55-56) Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää harjoittelijavaihtoni merkitys sosionomi opiskelijan ammatillisessa kasvussa.

Alkujaan olin tekemässä opinnäytetyötäni Tansanialaisesta lastensuojelusta, kunnes paikanpäällä haastatteluja tehdessäni ymmärsin, että haastateltavat sosiaalityöntekijät eivät tienneet mitä Tansanian lastensuojelulain lasten perusoikeudet merkitsevät. Päätin vaihtaa aiheen koskemaan ulkomaanvaihdon merkitystä omaan ammatilliseen kasvuuni. Tutkimusprosessin alussa halusin rajata opinnäytetyöni koskemaan omaa ammatillista kasvuani.

Opinnäytetyön teoreettinen lähtökohta on sosiaalialan kompetensseissa ja kirjallisuudessa. Tutkimusmateriaalina olen käyttänyt kirjoittamaani blogia, jossa on omia kokemuksiani harjoitteli ja vaihdosta. Opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen apuna on toiminut Tamk:n sosionomi opiskelijoille räätälöidyn kurssin ammatillisen kasvun kehityksen oppimiskehyksestä ja kehyksen sisällä olevista osa-alueista. Käsittelen teoriaosassa näitä osa-alueita ja niiden vaikutusta kokonaisuuteen, eli ammatilliseen kasvuun.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoitukseni on pohtia omaa ammatillista kasvua ennen ja jälkeen kansainvälisen vaihdon. Tuoda esille tapahtumia, jotka muuttivat käsitystäni itsestäni, muista ihmisistä ja maailmasta sekä omasta ammatistani. Tarkoitukseni on tehdä näkyväksi harjoitteluvaihdon hyvät ja huonot puolet ja esittää kokemukseni mahdollisimman rehellisesti reflektoiden omia kokemuksiani.

Tavoitteenani on, että opinnäytetyöni on hyödyllinen niin itselleni, että voin syvällisemmin pohtia harjoittelijavaihdon merkitystä ammatillisuuteeni, kuin päättävälle taholle kansainvälisyyden hyödyllisyydestä. Tavoitteenani on tutkia, miten paljon harjoitteluvaihdollani oli annettavaa ammatillisesti ja mitä se on tuonut ammattidentiteetilleni. Tavoitteenani on selvittää miten olen muuttunut kansainvälisen vaihdon myötä. Tutkimukseni perustuu omiin kokemuksiini ja käsityksiini harjoittelijavaihdosta.

Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan seuraavaan kysymykseen: Miten kansainvälinen vaihto on vaikuttanut ammatilliseen kasvuuni?

Uskon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä Tampereen ammattikorkeakoulun kansainvälisyys toimistolle ja tuleville vaihtoon lähtijöille. Opinnäytetyöni tarkoituksena on myös, että oppilaitokseni saa konkreettista näyttöä ulkomaanvaihdon vaikuttavuudesta opiskelijan ammatilliseen kasvuun. Toivon myös, että oma kokemukseni voi auttaa tulevia vaihto-opiskelijoita päättämään lähdöstään uuteen maahan, kokemaan uusia asioita ja rohkaistamaan itseensä lähtöpäätöstä tehdessään. Opinnäytetyöni tuo esille, kuinka vaikeistakin kokemuksista voi oppia itsestään ja ympäröivästä maailmasta. Useimmiten oppiminen tapahtuu juuri silloin, kun kokemus on vaikea.

Opinnäytetyöstäni saa toivon mukaan käsityksen siitä, miten kansainvälinen vaihto voi muuttaa ihmistä kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksena on kertoa sellaisista asioista mihin on mahdotonta ennalta varautua. Tapahtumia, joiden psyykkistä vaikutusta on mahdotonta ennustaa. Kaikki kansainväliseen vaihtoon lähtevät opiskelijat käyvät valmennuskurssilla, mutta kurssin tarkoituksena on kertoa yleisistä asumiseen, kulttuurisiin eroihin

ja turvallisuuteen vaikuttavista asioista. Henkilön omat kokemukset jäävät pinta raappaisuksi ja toivon tämän opinnäytetyön avaavan henkilökohtaisen kokemuksen voimaa.

2.2 Opinnäytetyön toteutus

Toteutin opinnäytetyötäni harjoittelijavaihdon aikana Tansanian Mwanzassa kesällä 2013. Kirjoitin blogia koko kesän ajan ja tutkimukseni pohjautuu näihin mietteisiin, ajatuksiin ja tapahtumiin mitä blogissani kirjoitin. Blogini koostui 32 jutusta, joista etsin tapahtumia missä oli havaittavissa teoriaosuuden ammatillisen kasvun osa-alueita. Näin ollen opinnäytetyöni noudattaa teorialähtöistä, kvalitatiivista lähestymistapaa.

Kvalitatiivisissa eli laadullisissa menetelmissä pyritään tutkimaan aineistoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Aineisto kootaan todellisissa tilanteissa ja tutkija luottaa enemmän tutkittaviensa kanssa käytyihin keskusteluihin ja omiin havaintoihin, kuin mittausvälineillä saatuun tietoon. Tavoitteena on tarkastella aineistoa minipuolisesti ja yksityiskohtaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät näkyviin, kuten haastattelut, muistelmat tai päiväkirjat. Tärkeintä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on, että kohteet valitaan tarkoituksenmukaisesti ja kukin tapaus tarkastellaan ainutlaatuisena. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 157, 160)

Yleensä kvalitatiivisissa menetelmissä kerätään aineistoa haastattelujen, kyselyiden, havainnoinnin ja erilaisiin dokumentteihin pohjautuen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Omassa opinnäytetyössäni keräsin tutkimusmateriaalin kirjoittamalla blogia. Havainnoin ympäristöäni ja kirjoitin kokemuksiani päiväkirjamaisesti ylös. Niiden avulla kirjoitin päivän lopuksi tai viikon lopuksi blogi tekstin, joka oli luettavissa matkan ajan kutsun saaneille.

2.3 Analyysimenetelmä

Analyysimenetelmänä opinnäytetyössäni käytin teemoittelua. Teemoittelussa pyritään rajaamaan laajasta materiaalista se keskeinen, olennainen ja ominainen. (Tuomi & Sara-

järvi 2009, 72.) Tutkimuksen teemat nousivat teoreettisen viitekehyksen myötä ja pyrin etsimään aineistosta näihin teemoihin sopivat kokemukset ja tunteet.

Opinnäytetyössäni lähdin teorialähtöisesti etsimään aineistosta tapahtumia, joissa tuli ilmi ammatillisen kasvun osa-alueita. Kävin tapahtuma kerrallaan läpi aineiston ja kysyin matkalla; mikä tapahtuma on esimerkiksi vaikuttanut oman identiteettini muuttamiseen ja millä tavalla. Minkä takia tämä tapahtuma on merkityksellinen ammatillisen kasvun muutoksessa? Tahdoin säilyttää opinnäytetyössäni materiaalin kerronnallisuuden, jotta opinnäytetyöni ydin, todelliset kokemukset, eivät muutu materiaalin työstämisen myötä.

Tahdon tuoda kerronnallisesti esiin omat kokemukset perustuen blogi kirjoitukseen, että lukija pääsee mahdollisimman hyvin sisälle minun ajatuksiin ja tunteisiin ja muutoksiin, mitä matkan aikana ja sen jälkeen on noussut esiin.

2.4 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuuden arviointi on osa tutkimusta. Tutkimukselle on asetettu tiettyjä normeja ja arvoja, joihin sen tulisi pyrkiä. Tutkimuksen luotettavuuden keskeisimpiin käsitteisiin kuuluvat reliabiliteetti ja validiteetin sopivuuden merkitykset muuttuvat kun puhutaan kvalitatiivisesta eli laadullisesta tutkimuksesta. Laadullisen tutkimuksen pätevyyttä ei voida tutkia samalla tavalla kuin määrällisen tutkimuksen. (Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi 2014)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuudella tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä sillä, että kaksi tutkijaa, käy aineiston läpi käyttäen yhteisiä käsittelysääntöjä ja vertaavat sitten havaintojaan. (Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti, 2014)

Koska opinnäytetyö pohjautuu vain yhden henkilön kokemuksiin, opinnäytetyö on luotettava, aina niin pitkälle kuin se palvelee tarkoitustaan. Opinnäytetyötä ei voi verrata muihin kokemuksiin, koska siinä on vain yhden henkilön mielipide, eikä sitä tule verrata yleisesti muiden vaihto-opiskelijoiden kokemuksiin ja tunteisiin. Opinnäytetyössä ei ole kukaan muu tulkinnut aineistoa ammatilliseen kehitykseeni, joten työn reliabiliteetti

on siltä osin heikko. Kuitenkin koska aineiston tekijä on sama kuin aineiston tulksija, voidaan varmuudella sanoa, että opinnäytetyön vastaukset kansainvälisen vaihdon muutoksista aineiston kirjoittajan mukaan menneen oikein, eikä virhetulkintoja aineistosta ole.

Opinnäytetyöni on kuitenkin rehellinen ja totuudenmukainen. Pystyn kertomaan asiat totena, koska ne ovat omia kokemuksiani. Opinnäytetyötä tehdessäni, minun ei ole tarvinnut miettiä mitä aineiston kirjoittanut on ajatellut tai miten hän on sen kokenut, joten tässä työssä arvailun mahdollisuus on olematon.

Opinnäytetyön eettisyyttä ohjaavat erilaiset säädökset ja asiakirjat. Opinnäytetyön teossa edellytetään periaatteiden noudattamista ammattietiikan ja tutkimusetiikan kohdalta. Sosiaali- ja terveysalan tutkimusta ohjaavat laki potilaan asemasta ja oikeuksista 789/1992; 653/200; 411/2001, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, laki lääketieteellisestä tutkimuksesta (tutkimuslaki 488/1999), asetus lääketieteellisestä tutkimuksesta (tutkimusasetus 986/1999), laki lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain muuttamisesta 295/2004, asetus lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun asetuksen 2 ja 3 §:n muuttamisesta 313/2004, henkilötietolaki 523/1999, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999. Lisäksi niitä ohjaa kansallinen lainsäädäntö, Euroopan komission direktiivit ja ohjeistot sekä kansainväliset suositukset. (Opinnäytetyön eettiset suositukset, 2014)

Opinnäytetyön aiheen valinnasta saakka, opinnäytetyön kirjoittaja tekee eettisiä valintoja. Tekijän on selvitettävä mikä on opinnäytetyöstä saatava tieto ja hyöty, onko työ merkityksellinen ja toteuttamisen arvoinen. (Opinnäytetyön eettiset suositukset, 2014) Tässä opinnäytetyössä merkityksellisyys tulee harjoittelijavaihdon todellisuuden kautta. Harvoin kansainvälinen vaihtokokemus saa todelliset kasvot sen vaikuttavuudesta opiskelijan elämään. Tässä opinnäytetyössä vaikuttavuus tulee esille tuomalla konkreettisesti esille kansainvälisen vaihdon hyvät ja huonot puolen kirjoittajan näkökulmasta. Opinnäytetyöllä on suuri merkitys myös tekijälle. Harjoitteluvaihdon prosessointi on auttanut viimeistelemään tekijän saamat kokemukset opeiksi ja edesauttaneet hänen syvällisempää ymmärrystä harjoittelijavaihdon ajan tapahtumista.

Tässä opinnäytetyössä etiikkaa pitää ajatella myös henkilötietosuojan kannalta. Kirjoittajan aineisto sisältää todellisten henkilöiden nimiä. Opinnäytetyössä käytetään vain

henkilöiden etunimiä, henkilöiden jotka asuvat eri maassa, joten suora identifiointi on tällöin hankalaa. Kaikki henkilöt, joiden etunimeä tutkimuksessa on käytetty, ovat antaneet suullisen tai sosiaalisen median kautta pyydetyn luvan nimensä käyttämiseen.

3 SOSIONOMIN AMMATILLINEN KASVU JA HÄNEN OSAAMISENSA

Sosionomi (AMK) – tutkinto on 210 opintopisteen laajuinen kokonaisuus kasvatus-, opetus ja ohjaustehtävistä, kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tehtävistä, palveluntuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävistä, sosiaalityöntehtävistä sekä hoidon- ja huolenpidontehtävistä. Sosionomin ammatillinen kasvu on laaja kokonaisuus. Ammatillisen kasvun tekijät tukevat lopullista päämäärää sosionomin taidoista mitkä sosiaalialan kompetenssit tuovat esille.

3.1 Sosiaalialan kompetenssit ammatillisen kasvun päämääränä

Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit (Liite 1.) määriteltiin uudelleen vuonna 2010, jotka ovat jaoteltu kuuteen kategoriaan; sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen. (Sosionomi (AMK)- tutkinto, 2014)

Kansainvälinen vaihto Afrikassa avaa käsitystä maailmasta tulevalle sosionomille ja vahvistaa käsitystä elämästä joidenkin sosiaalialan kompetensseihin nojaten. Kansainvälisen vaihdon luonteesta riippuen sosiaalialan kompetenssit tulevat näkyviin erilailla. On aivan eri oletko pelkästään opiskelemassa ulkomailla, tekemässä harjoittelua vai jaetusti kumpaakin. Kokemukset ovat tällöin erilaisia, jolloin vaihdon anti ammatilliseen kasvuun muuttuu. Nämä kompetenssit, mitä vaihto vahvisti omalla kohdallani, ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen.

Sosiaalialan eettinen osaaminen on kompetensseissa jaoteltu sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden sisäistämiseen ja niiden mukaan toimimiseen, eettisen reflektion omaamiseen, jokaisen yksilön ainutkertaisuuden huomioon ottamiseen ja arvovirittimiin sisältävän tilanteen hallintaan sekä tasa-arvon ja suvaitsevuuden edistämiseen ja huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. (Sosionomi (AMK)- tutkinto, 2014) Eettinen osaaminen on sosionomi (AMK) työn perusta.

Asiakastyön osaamisen kompetensseista kansainvälisen vaihdon merkittävyyteen liittyvät sosionomin oman ihmiskäsityksen ja arvomaailman merkityksen tunnistaminen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä, asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen sekä se, että ymmärtää asiakkaan tarpeet ja osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa. (Sosionomi (AMK)- tutkinto, 2014)

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen tulee Afrikan vaihdon aikana esille epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavien rakenteiden ja prosessien analysoimisen taidossa alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, yhteisösosiaalityön, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja viestinnän keinojen käyttämisen taidoissa sekä taidossa tukea kansalaisten osallisuutta ja kykenemistä osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. (Sosionomi (AMK)- tutkinto, 2014)

3.2 Sosionomin ammatillinen kasvu

Ammatillista kasvua voidaan kuvata prosessina, joka tarkoittaa psyykkis-emotionaalista kasvua kohti aikaisempaa laajempaa ammatillisuutta. Ammatilliseen kasvuun kuuluu yksilön oman henkisen, psyykkisen, sosiaalisen, kuin maailmankatsomukselliseenkin muutokseen liittyvät komponentit. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 33) Ammatillinen kasvu on yksilön valmiuksien ja erilaisten ammatillisten taipumuksien ja pyrkimysten kehittämistä ja muuttumista. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivé & Välimäki 2004, 180)

Ammatillisen kasvun prosessi alkaa sosionomi-opintojen ensimmäisestä vuodesta aina viimeiseen vuoteen saakka ja jatkuu työelämässä toivon mukaan koko työikäisyyden ajan. Ammatillisen kasvun uhkana ovat tietojen ja taitojen nopea vanhentuminen. Sosionomin tulee tutkia ja kehittää itseään jatkuvasti, ottaa asioista selvää ja pitää itsensä ajan tasalla muuttuvien säädösten, lakien, tavoitteiden ja kehityksen tahdissa. (Ruohotie, 2002, 49) Ammatillinen kasvu on kokonaisuus johon liittyy eri osa-alueita. Laine ym. (2004, 180) määrittää ammatillisen kasvuun kuuluvaksi myös ammatti-identiteetin synnyn sekä ammattietiikan omaksumisen. Suurempana kokonaisuutena osa-alueita voidaan ajatella olevan oma identiteetti, sosionomin ammatti-identiteetti, reflektiivisyys,

itseohjautuvuus, vuorovaikutus ja ammattietiikka. Osa-alueet ovat Tamk:n sosionomi opiskelijoille räätälöidystä kurssista ammatillisen kasvun kehityksestä. (Liite 2.)

3.3 Sosionomin ammatillisen kasvun teemat

Sosionomin ammatillinen kasvu koostuu eri teemoista, joka on laaja paketti ammatillisuutta, itsetuntemusta ja itse oppimista. Ammatillisen kasvun teemat ovat Tamk:n sosiaalialan opettajien räätälöimästä kurssista, jonka aiheena on ammatillinen kasvu. Kukin teema tukee ammatillista kasvua ja on tärkeä osa sosionomi opintoja.

3.3.1 Oma identiteetti

Jotta kykenee auttamaan muita, on ensin tunnettava itsensä todella hyvin. Sen takia oman identiteetin ja oman minuuden tiedostaminen ja tunteminen on ensiarvoisen tärkeää. Mistä olen lähtöisin, mitä olen kokenut, mitä arvoja, käsityksiä ja uskomuksia minulla on, miten hallitsen ja tunnistan omat tunteeni ja voimavarani. Mitä paremmin tuntee itsensä ja hyväksyy itsensä sellaisena kuin on, sitä paremmat ovat mahdollisuudet auttaa toista. (Liite 2.)

Oma identiteetti alkaa muotoutua lapsuudessa. Oma identiteetti vastaa kysymyksiin millainen olen, millainen haluan olla. Siihen vaikuttaa elämän aikana tapahtuvat asiat niin positiiviset kuin negatiiviset kokemukset. Oma identiteetti jatkaa kasvamistaan ja muuttumistaan niin pitkään, kuin ihminen on valmis vastaanottamaan uusia kokemuksia ja oppimaan uutta itsestään, muista ihmisistä ja elämästä. Oma identiteetti lähtee muotoutumaan siltä kasvatuspohjalta mitä kotona lapsuudessa saa. Lapsi muodostaa käsityksen itsestään niillä eväillä, miten vanhemmat ja muut sisarukset ja läheiset ihmiset häntä kohtelevat. (Mäkisalo-Ropponen 2011, 46-51)

Ehjä lapsuus on erittäin tärkeä ihmisen identiteetin kehityksen kannalta, koska silloin opitaan ja omaksutaan arvomaailma, käsitykset, tunteet, uskomukset ja asenne. Nämä voivat toki muuttua ihmisen kasvun myötä, mutta perusarvot jäävät aina. Voimakkaina mieleen painuvat kokemukset ovat merkittäviä sisäisen minän kehityksen kannalta. (Mäkisalo-Ropponen 2011, 47) Ojasen (2011,44) mukaan menneisyytemme rakentaa

meitä ja me rakennamme menneisyyttämme. Joka kerta kun kuvaamme, muistelemme tai kerromme asioita, jotka ovat meille tapahtuneet, annamme niille oman muodon ja sävyn. Riippuu paljolti nykytilanteesta, kuinka asioita muistelemme. Jos elämässämme tällä hetkellä menee hyvin, voimme ajatella, että vaikeudet ovat kasvattaneet meitä, positiivisella merkityksellä. Jos taas elämässä on hieman alamäkeä, voimme helposti, lähteä syyttämään tilanteestamme menneisyyden tapahtumia, jolloin annamme muistoille negatiivisen merkityksen. (Ojanen, 2011, 44)

Ojasen (2011,46) mukaan ihmisellä on identiteetin sisällä erilaisia rooleja, mitä ulkopuoliset näkevät. Voi olla esimerkiksi työminä ja kotiminä. Roolien joustavuus edistää itsetuntemusta. Ihminen joka hyväksyy eri roolit sisällään, kykenee ymmärtämään itseään paremmin, kuin sellainen jonka roolijako on joustamaton.

Ojanen (2011, 48) jakaa omaan minuuteen ja identiteettiin suhtautumisen kolmeen perustyyppiin. Niitä ovat pintaliitäjät, syväsukeltajat ja haaveilijat. Pintaliitäjät eivät halua pohtia elämän tarkoitusta, minuuttaan tai motiivejaan. Heillä on aina kova kiire ja he siirtyvät notkeasti paikasta toiseen. Jos heidän kanssaan yrittää keskustella syvistä asioista, he kääntävät keskustelun nopeasti ja taitavasti urheiluun, julkisuudenhenkilöihin, ruokaan tms. Syväsukeltajat pohdiskelevat niin itseään kuin muita ihmisiä joiden kanssa he joutuvat tekemisiin. He haluavat tuntea itsensä aivan juuria myöten ja he haluavat tietää mistä kaikki johtuu. Syväsukeltajat löytävät kysymyksiä kaikesta ja yrittävät etsiä vastauksia. Syväsukeltajat haluavat keskustella syvällisiä ja tekevät pohdiskelusta elinikäisen tehtävän. Haaveilijoita taas ei kiinnosta syvälliset mietinnät. He kuitenkin tietävät, että ihmisten kanssa tulee paremmin toimeen, kun keskustellaan jostain syvällisestä, joten he näyttävät kiinnostunutta, mutta ovat mielessään kuitenkin jossain muualla. Useat taiteilijat, filosofit ja maailmanparantajat ovat haaveilijoita. He voivat uppoutua täydellisesti johonkin muuhun asiaan niin, että kaikki muu katoaa ympäriltä. He innostuvat selittämään omia näkemyksiään, eivätkä kykene keskustelemaan arkisista asioista ja ovat usein vaikeasti lähestyttäviä.

3.3.2 Reflektiivisyys

Vahva sosionomin ammatti-identiteetti tarvitsee jatkuvaa reflektointia. Harjoittelu aloitetaan ensimmäisenä vuotena itsereflektion harjoittamisella ja laajennetaan ryhmäre-

flektion antamisen ja vastaanottamisen taidoilla. Sosionomin tulee reflektoida jatkuvasti tekemisiään, toimintaansa, mutta myös yhteisön ja yhteiskuntatasolla terve reflektio auttaa vahvistamaan ammatillista kasvua. (Liite 2.)

Reflektiivinen toiminta on mahdollista, koska ihmisellä on kyky ottaa oma minuutensa tai oma toimintansa tarkastelun kohteeksi. Sana reflektio tarkoittaa heijastaa tai harkita, mietiskellä. Refleksiivinen taas tarkoittaa itsekohtaista tai itseä viittaavaa. (Tiuraniemi 1994,9) Reflektiivisyys omassa työssä on tärkeää oman ammatti-identiteetin kasvussa ja työotteen tarkastelussa. Hyvä sosionomi (AMK) tarkastelee työtapaansa, ajatuksiaan työstään ja työtapauksista jatkuvasti. Näin me voimme kehittyä ja kehittää uusia tapoja, pitää työmme ajan hermoilla ja nähdä yksityiskohtia isoissa kokonaisuuksissa.

Reflektiivisyyttä voidaan lähestyä monesta näkökulmasta esim. teknisen reflektion, tulkinnallisen reflektion ja kriittisen reflektion, mutta sosionomille tärkein reflektiotapa on kriittinen reflektio, jolla tarkoitetaan yksilön omien ongelmien asettamistapojen ja merkitysnäkökulmien arviointia. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 47, 48) Ruohotie (2002, 137) määrittelee reflektion toiminnaksi, jossa analysoidaan ja pohditaan kriittisesti omaa toimintaa, sen seurauksia ja perusteita. Näin ollen reflektiossa on otettava huomioon omat asenteet, tunteet, arvot, uskomukset, ajatukset ja toiminta. Vaikka reflektio vie syvälle omien tunteiden, arvojen ja ajatusten äärelle se toisaalta myös ohjaa etäisyyden ottamiseen edellä mainituista. (Mäkinen ym. 2009, 47)

3.3.3 Itseohjautuvuus

Itseohjautuvuus taidot auttavat sosionomia tekemään päätöksiä, toimimaan yksin ja pyytämään apua tarvittaessa. Aktiivisuus ja sisäinen motivaatio työhön saa muutoksia aikaan niin asiakkaissa kuin yhteisöissä ja kenties jopa yhteiskuntatasolla. Itseohjautuvuudessa tärkein taito on kuitenkin se, että vaikka kykenee itsenäiseen työhön, kykenee myös toimimaan työyhteisössä, pyytämään apua ja auttamaan muita tarvittaessa. Itseohjautuvuuden kulmakivenä on työn suunnitelmallisuus. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty ja näin suunnitelmiin voidaan palata ja reflektoida onnistumisia ja epäonnistumisia yksin ja työryhmän kesken. Itseohjautuvuus tarkoittaa myös vastuullisuutta, joustavuutta ja avoimuutta työtä kohtaan. (Liite 2.)

Itseohjautuvuus nousi trendiksi 1980-luvulla suomalaisten aikuiskasvattajien keskuudessa. Itseohjautuvuus oli tällöin aikuisopetuksen lähtökohta, jossa pää asiana oli oppijan oma aktiivinen toiminta, eli itseohjaus. Myöhemmin kuitenkin ymmärrettiin, että itseohjautuvuus on pikemminkin tavoite johon kasvetaan opiskelun aikana ja se koskee kaikkia opiskelijoita, ei vain aikuisia. Itseohjattu oppiminen on näkemys ihmisestä aktiivisena tiedonhakijana ja elinikäisenä oppijana. (Ruohotie 2002, 157; Sallila 2004, 125)

Itseohjautuvuudella tarkoitetaan opiskelijan valmiutta kriittiseen näkemykseen, riippumattomaan ajatteluun sekä reflektiiviseen ajatteluun. Itseohjautuvuus mahdollistaa opiskelijan itsenäiseen työskentelyyn, omiin mielipiteisiin sekä ulkopuolisen ohjauksen minimointiin. Itseohjautuvuutta verrataan usein autonomiseen työskentely tapaan. Se voidaan kuitenkin suomalaisittain ymmärtää väärin, koska autonomia tulee tulkita tässä yhteydessä suppeammin. (Sallila 2004, 126-127)

Rohkeus toimia itsenäisesti ja ottaa kontaktia ihmisiin on yksi tärkeimmistä taidoista mitä sosionomin (AMK) tulee osata. Täytyy olla rohkeutta tehdä päätöksiä, mennä uusiin tilanteisiin ja poistua omalta mukavuus alueelta, jotta voi toimia niin kuin hyvän sosionomin kuuluukin.

3.3.4 Vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutus on sosionomille tärkein työkalu, millä työtä tehdään. Jotta sosionomi kykenee kohtaamaan asiakkaan, on hänellä oltava hyvät vuorovaikutustaidot ja hänen on oltava tietoinen omista ongelmistaan vuorovaikutustilanteissa, jotta hän osaa välttää niitä. Asiakastyössä on tärkeää kohdata ihminen ihmisenä ja luoda luottamuksellinen asiakassuhde. Vuorovaikutustaidot ovat huomionarvoisia myös työparin kanssa tai työryhmässä toimimiseen. (Liite 2.)

Vuorovaikutus on vaikuttamista ihmiseen eri tavoin. Vuorovaikutus on tietoista ja tiedostamatonta, kahden tai useamman ihmisen välistä ja molemmin puolista viestintää. Onnistunut vuorovaikutus on sosiaali- ja terveysalan keskeisin työväline. Vuorovaikutusta käytetään ammatillisesti eli tietoisesti sen merkityksestä. Vuorovaikutukseen kuuluu kokonaisvaltaisesti ihmisen kohtaaminen. Tärkeitä ovat katsominen, kuunteleminen,

puhuminen, kätteleminen, koskettaminen, läheisyys ja etäisyys ihmiseen, hiljaa oleminen, kehon liikkeet ja asennot sekä ilmeet ja eleet. Sosionomin (AMK) on osattava kommunikoida niin asiakkaiden kuin työryhmän kanssa sekä isoimmissakin tilaisuuksissa. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivé & Välimäki 2009, 230-231)

Vuorovaikutustilanteissa on tärkeää huomioida katsekontakti, äänenpainot ja äänensävyt, kuuluvasti ja selkeästi puhuminen, rauhallisuus, liikehtiminen puhuessa ja kuuntelemisessa, keskittyneisyys tilanteeseen, osapuolten mielenkiinto sekä ulkoinen olemus. Ensivaikutelma on tärkeää onnistuneen vuorovaikutustilanteen kannalta. (Laine ym. 2009, 232) Mäkisalo-Ropponen (2011, 99) pitää tärkeänä, että vuorovaikutuksessa ei ole tarkoitus muuttaa toisen mielipiteitä tai muuttaa omia mielipiteitä, mutta vuorovaikutus voi parhaimmillaan olla molemmin puolista oppimista, joka laajentaa kummankin osapuolen näkemystä asiasta.

Mäkisalo-Ropponen (2011, 101) jatkaa, että vuorovaikutuksen kannalta haasteelliseksi tekevät tunteet, jotka sisältyvät aina asian merkitykseen. Merkityksen muuttaminen edellyttää siis myös tunteiden muuttamista asiasta, joka taas edellyttää hyvää itsensä johtamisen taitoa. Asioissa joissa on lähtökohtaisesti suuri tunnelataus, on erityisen tärkeää, että vuorovaikutustilanteessa kykenee olemaan rauhallinen ja pystyy hyväksymään myös toisen osapuolen näkökulman. Ruhotien (2002, 219) mukaan vuorovaikutus edellyttää ihmissuhdetaitoja joita ovat esimerkiksi taito tunkea empatiaa, itsereflekti-on taito, oman haavoittuvuuden hyväksyminen ja hallinta, itseilmaisuus, aktiivinen kuuntelu ja taito hyötyä palautteesta.

Väisänen, Niemelä ja Suua (2009, 9-11) Pohtivat teoksessaan dialogin tärkeyttä ja merkitystä vuorovaikutustilanteissa. Heidän mukaan dialogisuus ei ole tekniikka vaan kehittyvä asenne, joka parhaimmillaan voi muuttaa ja avartaa puhujan persoonallisuutta. Kun tietoisesti muuttaa omaa keskustelukäytäntöään, voi alkaa saamaan erilaisia vastauksia. Dialogisuudessa pyritään keskusteluyhteyteen, jossa jokainen arvostaa toinen toistaan. Dialogisuus eli vuoropuhelu on juuri sitä, että samalla, kun itse kertoo, pystyy samalla kuuntelemaan toista. Kommunikaation vaikeus liittyy juuri kuuntelemisen vaikeuteen. Kun ihminen oppii kuuntelemaan, hän oppii kommunikoimaan dialogisesti ja vuorovaikutus on onnistunutta. Dialogisuuden lisäksi sanaton viestintä on erityisen tärkeää. Ihminen viestii sanattomasti ympärilleen koko ajan ja me pystymme lukemaan toistemme

tuntemuksen vivahteita tarkasti. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 12, 28; Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009,138)

3.3.5 Ammattietiikka

Ammattietiikka on kaikille sosiaali- ja terveysalojen työntekijöille tärkein ohjenuora mitä koulutus voi tuleville työntekijöille antaa. Sosionomin ammattietiikka, pitää työskentelyn tasa-arvoisena, yksilöllisenä ja luottamuksellisena. Sosionomin ammattietiikan mukaan meidän pitää pyrkiä siihen, että asiakkaillamme on hyvä elämä, pyrkiä tasa-arvoisuuteen, syrjäytyneisyyden sekä huono-osaisuuden vähentämiseen. Ammattietiikan mukaan meidän pitää edistää osallisuutta ja suvaitsevaisuutta työtä tehdessämme. (Liite 2.)

Etiikka sekoitetaan usein moraaliin. Ihalaisen ja Kettusen (2006, 53) mukaan moraali on hyvän ja pahan, oikean ja väärän erottelua ja etiikka on moraalin pohtimista. Heidän mukaan taas eettisyydellä tarkoitetaan pohdinnan ja toiminnan yhdistämistä, joka liittyy hyvin vahvasti ammattietikkaan. Ammattietiikka on taas eettisten periaatteiden, arvojen sekä normien järjestelmä, joka ohjaa työntekijöitä työssään ja siihen liittyvissä moraalisissa valinnoissa. (Ihalainen & Kettunen 2006, 53) Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio (2009, 166) taas käsittävät moraalin yksilön käsitykseen hyvästä ja pahasta, kun taas etiikka viittaa hyvän ja oikean käsityksiin, jotka yksilö on itse valinnut ja joihin hän on sitoutunut. Heidän mukaan etiikalla tarkoitetaan kokonaisvaltaista ajattelutapaa, jonka pohjalta ihminen suhtautuu moraalisiin kysymyksiin elämässä.

Ammattietiikan taustalla ovat arvot, jotka ovat tavoiteltavia asioita, jotka ohjaavat ihmisen toimintaa. Yhteisöillä voi olla omia arvoja ja yksilöllä omia arvoja. Eri sukupolvet ja kulttuurien erot poikkeavat toisistaan, joten arvot voivat olla erilaisia. Esimerkiksi Ihalaisen ja Kettusen (2006, 54) mukaan tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus ovat itseisarvoja. Ne ovat itseisarvoja täällä Suomessa, mutta harjoitteluni aikana huomasin, että ne eivät olleet kovin suuressa merkityksessä Tansaniassa.

Sosiaali- ja terveysalan työssä tärkein tavoite on kohdata asiakas ihmisenä, arvokkaana yksilönä, joka syystä tai toisesta tarvitsee apua, hoitoa tai tukea. Tavoitteena on vahvistaa asiakkaan voimavaroja ja tukea hänen toimintakykyään. Ihmisen kokonaisvaltainen

koskemattomuuden arvostaminen on hyvä lähtökohta yhteistyölle. Koskemattomuus tarkoittaa sitä, että yksilön vakaumuksia, arvoja ja kokemuksia kunnioitetaan ja taataan hänelle sekä fyysinen että henkinen koskemattomuus. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sívén & Välimäki 2009, 190)

Sosiaali- ja terveysalan työn eettisiä periaatteita ovat ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämänhallinta, syrjäytymisen estäminen ja osallisuuden edistäminen, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen, asiakkaan itsemääräämisoikeus sekä asiakkaan yksityisyyden ja koskemattomuuden kunnioittaminen. (Laine ym. 2009, 190) Siihen sosionomin (AMK) tulee pyrkiä jokaisen asiakkaan kohdalla ja kohdella jokaista asiakasta samalla tavalla.

Ammattietiikan haasteena on moniulotteisuus tilanteissa ja ongelmissa. Se mikä on toiselle hyväksi, ei välttämättä ole toiselle. Talousongelmat tuovat oman jännitteen sosiaali- ja terveysalan etiikkaan. Valtion hyväksi pitäisi kiristää budjettia, jotta emme joutuisi suurempaan ahdinkoon, mutta leikkaukset voivat huonontaa yksittäisen kansalaisen oloja paljonkin. Sosionomin tulee pohtia tekojensa eettisyyttä monesta eri näkökulmasta, hänen tulee ottaa huomioon monipuolisesti erilaisia tilanteeseen liittyviä arvoja ja normeja, samalla kun hänen pitää ottaa selkeä kanta siihen miten eettisissä ristiriidoissa tulee toimia. (Ihalainen & Kettunen 2009, 57-58)

3.3.6 Sosionomin ammatti-identiteetti

Sosionomin ammatti-identiteetti on monitahoinen ja jokaisen tulevan sosionomin tulee ajatella millainen sosionomi haluan olla, miten toimin eettisenä asiakastyön ammatillisena, kehittäjänä vaikuttajana ja yhteistyöntekijänä ja millainen ihminen sosionomin kuuluu olla? (Liite 2.) Selkeään ammatti-identiteettiin kuuluu kokemus ammatillisista haasteista selviytymisestä, riittävät ammatilliset taidot ja tiedot, vastuuntunto, omien voimavarojen ja rajoitusten tunteminen sekä ammattikuntansa normien ja etiikan omaksuminen. (Laine ym. 2004, 182)

Ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan elämänhistoriaan perustuvaa käsitystä itsestä ammatillisena toimijana; millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä suhteessa työhön ja ammatillisuuteen sekä millaiseksi hän haluaa työssään ja ammatissaan tulla. Miten ih-

minen tuntee ja kokee kuuluvansa ja samaistuvansa, mihin hän sitoutuu ja mitä hän pitää työssään tärkeänä. Ammatillisen identiteetin kokonaisuuteen kuuluu myös työtä koskevat arvot ja eettiset ulottuvuudet, tavoitteet ja uskomukset. Ammatillinen minä muuttuu jatkuvasti ja se rakentuu suhteissa kokemuksiin, tilanteisiin ja ihmisiin joiden kanssa olemme vuorovaikutuksessa työssämme. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 26) Ammatti-identiteetti muodostuu kahdesta tekijästä. Ensinnäkin ihmisestä itsestään, hänen persoonallisuutensa, kokemuksensa ja kulttuurisidonnaisuutensa sekä toisena ammattikunnan ylläpitämistä tarinoista, niihin liittyvistä perusolettamuksista ja myyteistä joita kerrotaan sukupolvelta toiselle. (Mäkisalo-Ropponen 2011, 60)

Eteläpelto ja Vähäsantanen pohtivat kirjoituksessaan Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona sitä, miten ammatillisesta identiteetistä on pikemminkin tullut rasite ja siitä on päästävä eroon. Vahvalle ammatti-identiteetille vastakkaisia seikkoja, kuten yliammatillisia kompetensseja, moniammatillisuutta, ammatillisten rajojen ylittämistä, jaettua asiantuntijuutta sekä ammatillista liikkuvuutta ja joustavuutta korostetaan nykypäivänä, mihin siis vahva ammatti-identiteetti sopii? Ammatillisen identiteetin rakentaminen ja oman osaamisen uudelleenmäärittely on haaste, varsinkin silloin kun työura on katkolla, tehtävät tai ammatit vaihtuvat. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 27)

Ammatillisen identiteetin rakentuminen tarvitsee jatkuvuutta ja ennustettavuutta, joka on nykypäivän työmaailmassa haastavaa. Työntekijöiltä vaaditaan kuitenkin itsensä kehittämistä sekä omaan minään ja persoonaan sitoutuvaa ammatillista kasvua. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 28) Hännisen mukaan ammatti-identiteetti on luotava itse, koska se ei ole valmis kokonaisuus vaan alati muuttuva. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 191) Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki (2004, 183) mukaan ammatti-identiteetti voi muodostua vain, jos ammatilla on selkeä yhteiskunnallinen merkitys, tavoite ja tehtävä, ammatissa on ominaisuuksia, jotka erottavat sen muista ammateista sekä työntekijän ammattiin samastumisen henkilökohtaisuus.

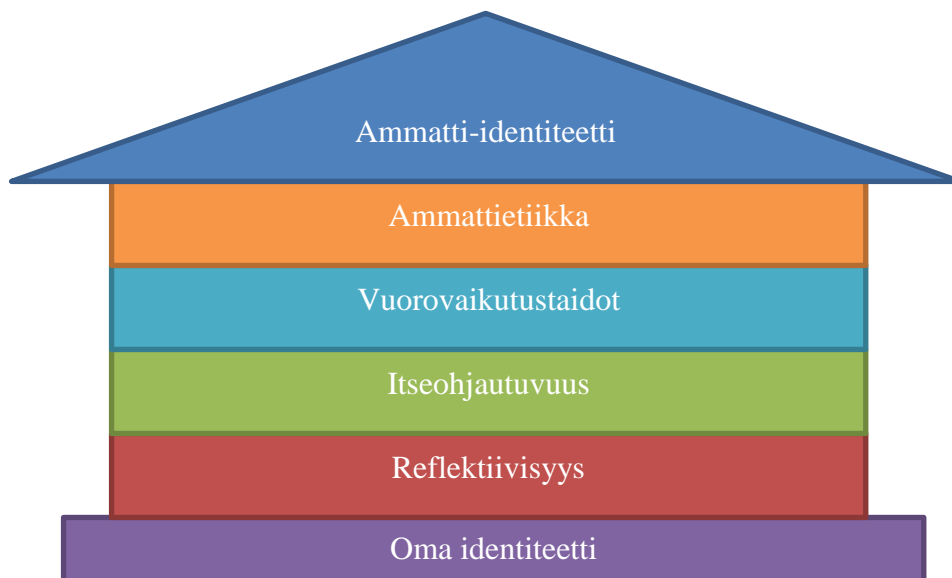
3.4 Ammatillisen kasvun teemojen merkitys opinnäytetyössäni

Ammatillista kasvua voidaan kuvata kuin taloa. Oma identiteetti tekee vahvan pohjan. Itsetuntemus tuo sosionomille itsevarmuutta ja tahtoa tehdä tätä työtä. Jos perustukset

ovat huterat, talo kaatuu. Toisin sanoen sosionomi ei voi auttaa muita, jos omassa identiteetissä on puutteita tai ongelmia joiden kanssa ei ole sinut.

Reflektiivisyys, itseohjautuvuus, vuorovaikutus taidot, sekä ammattietiikka ovat talon seinät. Tukevat seinät pitävät talon kasassa. Ammatillinen osaaminen tulee näiden myötä esille. Se, että sosionomi kykenee refleктоimaan viittaa siihen, että hän kykenee kehittymään. Se, että sosionomi kykenee olemaan itseohjautuvainen helpottaa työn tekemistä päivittäin. Hyvät vuorovaikutustaidot, joita ilman sosionomi, ei kykene tekemään työtään parhaalla mahdollisella tavalla. Sekä viimeisenä vahva ammattietiikka, joka toimii sosionomin työskentelyä, josta voi ottaa tukea vaikeisiin päätöksiin ja joka pitää ammatin mielenkiintoisena ja avaa mahdollisuuksia katsoa asioita erilaisista näkökulmista.

Viimeisenä rakenteena tulee sosionomin ammatti-identiteetti, joka muodostaa talon katon. Ammatti-identiteetti koostuu talon rakenteista ja koko talo kuvaa ammatillista kasvua. Ilman yhtä teemaa ei ole toista teemaa, eikä ammatillinen kasvu voi toteutua kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyössäni tärkeintä on näiden teemojen kombinaatio. Yksittäiset tapaukset harjoitteluvaihdon aikana vaikuttivat näiden teemojen kehittymiseen. Yhdessä ne vaikuttivat kokonaisuutena ammatilliseen kasvuun.

KUVIO 1. Ammatillisen kasvun talo

4 KOKEMUKSET HARJOITTELIJAVAIHDOSTA AMMATILLISEN KAS- VUN POHJANA

Olin vuonna 2013 huhtikuun lopusta elokuun alkuun vaihto-oppilaana Tansanian kolmanneksi suurimmassa kaupungissa Mwanzassa. Mwanza sijaitsee Tansanian pohjoisosissa Viktoria järven rannalla. Mwanzan kaupungissa arvioidaan asuvan yli 600 000 asukasta. Mwanza on Tampereen ystävyyskaupunki ja kaupungin keskellä sijaitsee jopa puisto nimeltä Tampere. St. Augustine University of Tanzania, minkä kampusalueella itsekin asuin osan aikaa, on taas Tampereen ammattikorkeakoulun yhteistyökoulu. St.Augustinesta tulee TAMK:uun vaihto-oppilaita siinä missä TAMK lähettää heille vaihto-oppilaitaan. Vietin siellä 100 päivää työskennellen katulapsikeskuksessa nimeltä Kuleana. (Mwanza City Council, 2014)

Kuleana Street Children Centre aloitti toimintansa 1992. Se sijaitsee Mwanzan kaupungissa Tansaniassa, melkein Victoria järven rannalla. Nykyään Kuleanaa rahoittaa COET (Caretakers of Environment of Tanzania) ja yksityiset rahoittajat. Kuleana tarjoaa apua ja kodin kadulla eläville lapsille.

Harjoitteluni aikana keskuksessa asui noin 47 lasta. Kuleana pystyy ottamaan jopa 70 lasta asumaan keskuksen, mutta se tarkoittaa, että kussakin sängyssä nukkuu kaksi lasta. Yhdeksän sosiaalityöntekijää työskentelee keskuksessa kahden yöhoitajan kanssa. Vartijat pitävät pojat turvassa ulkopuolisilta ja kaksi emäntää teki päivittäin aamupalan, lounaan ja päivällisen. Kuleana toimii yhdessä sosiaalitoimiston ja poliisin kanssa. Kuleanassa asuu vain poikia, mutta uusi tyttöjen asuntola on rakenteilla.

Pojat tulevat keskuksen joko poliisin, sosiaalitoimiston tai katutyöntekijöiden tuomana tai omin neuvoinensa. Pojat tulevat keskuksen omasta vapaasta tahdostaan ja he ovat vapaita lähtemään koska tahansa.

Kuleana työskentelee katulasten ja heidän perheidensä, kadulla asuvien raskaana olevien ja nuorien äitien sekä yhteisön kanssa. Keskuksen sosiaalityöntekijät jakautuvat näihin kolmeen ryhmään. Tärkein työ on lapsen yhdistäminen uudelleen perheensä kanssa. Työntekijät yrittävät löytää perheen, auttaa ja antaa ohjausta perheelle jotta lapsi voisi palata kotiin. Yhteisö työntekijät auttavat perheitä jotka ovat vaikeassa tilanteessa.

Kuleanalla on keskuksessa oma koulu, jossa opettaa kaksi opettajaa. Nuorimmat pojista käyvät tätä koulua ja vanhemmat pojat käyvät keskuksen vieressä olevaa koulua. Sosi-aalityöntekijät pitävät henkilökohtaisia ohjaustunteja jokaiselle keskuksessa asuvan lapsen kanssa. Ohjaustuntien tarkoituksena on antaa lapselle mahdollisuus puhua vapaasti kotitilanteestaan, traumaattisista tapahtumista ja tulevaisuuden suunnitelmistaan.

Vaikka Kuleanan tarkoitusperä on hyvä ja se antaa katulapsille koulutusta, katon päälle ja toivoa tulevaisuuteen on paikassa myös paljon parannettavaa. Harjoittelupaikana Kuleana ei ole helpoimmasta päästä. Jouduin kohtaamaan päivittäin kipeitä asioita, jotka vaikuttivat myös omaan psyykkeeseeni. Ammatillinen kasvuni sai suuremman harppauksen eteenpäin, mitä en voisi kuvitella saavani mistään muualta. Näkökulmat eri asioihin muuttuivat. Esimerkiksi kehitysaputyön tarpeellisuus ja kulttuurien väliset eroavaisuudet saivat uuden merkityksen.

Seuraavaksi käyn tutkimustuloksia läpi kerronnallisesti. Ammatillisen kasvun muutoksia ei kykene selittämään, jollei niitä sidota yksittäisiin tapauksiin, mitkä ovat toimineet ammatillisen kasvun muutoksia edistävinä tapahtumina. Ammatilliseen kasvuun kuuluu osa-alueita, mitkä ovat oman identiteetin muuttuminen, ammatti-identiteetin muuttuminen, reflektiivisyys, itseohjautuvuus, vuorovaikutus ja ammattietiikan syventyminen. (Liite 2.) Kerron näiden osa-alueiden avustamana tapauksia matkaltani mitkä ovat edesauttaneet muutosta kunkin osa-alueen kohdalla ja lopuksi nidon yhteen tapauksien vaikuttavuuden ammatilliseen kasvuuni.

4.1 Oman identiteetin muuttuminen

Olen pitänyt itseäni hyväsydämisenä ihmisenä. En ole ymmärtänyt miten maailmassa voi olla sellaista julmuutta mitä televisioista näkee, sellaista välinpitämättömyyttä ja raakuutta. Vaikka tietää, että sellaista kuitenkin on olemassa, on sitä vaikea ymmärtää ennen kuin sen omin silmin näkee.

Arvot ja asenteet ihmisiin olen saanut kotoa. Sellaisiin arvoihin ja uskomuksiin, mitä olen kotoa saanut, mutta mitkä eivät ole olleet minua, olen aikaa myöten saanut ne muuttumaan, mutta siinä on ollut kova työ. Olen aina ollut perheeni mustalammas, ihminen, joka haluaa kulkea omia reittejään, joka haluaa olla aivan erilainen kuin muut

perheen jäsenenä. Jokainen varmaan huomaa jossain vaiheessa elämässään, että olen aivan samanlainen kuin äitini tai isäni. Itselleni niin on käynyt monesti. Haluni olla erilainen ja toimia tietyissä asioissa eri tavalla kuin vanhempani, on väistämättä pistänyt minut miettimään kysymystä kuka haluan olla ja millainen haluan olla.

Mwanzassa huomasin olevani ensimmäistä kertaa yksin. Muita suomalaisia toki kaupungissa oli joiden kanssa ystäväystyin. Heiltä sain vertaistukea, mutta kukaan ei voinut samaistua kuitenkaan siihen, millaista on olla erossa lapsestaan, koska olin ainoa perheellinen. Paikalliset naiset kartoivat valkoista naista ja paikalliset miehet eivät jättäneet meitä rauhaan. Välillä miesten ahdistelu kävi todella ahdistavaksi. Siinä tuli äkkiä ikävä suomalaisia ja suomalaisuutta.

4.1.1 Omat rajani sosiaalisissa tilanteissa

Olimme kaverini kanssa kaupungilla ostoksilla ja moni mies kävi usein käteeni kiinni. Miehet huutelivat jatkuvasti; et voinut tietää, yrittivätkö he oikeasti tutustua sinuun, oliko se heille vitsiä vai yrittivätkö he varastaa sinulta jotain. Miehet saattoivat ottaa minua kädestä kiinni, eivätkä millään meinanneet päästää irti vaikka kuinka yritin puskea eteenpäin. Tunsin olevani ansassa. Vieras mies roikkuu käsivarressani, vannoo rakkauttaan, en pääse eteenpäin, ote kiristyy, ympärilläni on torialueella tuhansia ihmisiä, mutta kukaan ei näe hätääni, kukaan ei kiinnitä huomiota.

”Olen suomalainen ja meillä täytyy olla metrin hajurako kaikkiin tuntemattomiin ihmisiin. Olen todellakin sosiaalialan opiskelija, mutta tänään sosiaalisuus oli yhtä kaukana näkymättömissä kuin eilinen kuu.”

13.5.2013

Ymmärsin silloin, kuinka nopeasti ärsyynnyn, kuinka tuollainen ”pikku” asia saa minut lähes raivon partaalle ja kuinka se kiehui sisälläni vielä illalla ennen nukkumaan menoa. Mutta kysymys miksi, on pyörinyt päässäni. Olinko todella vihainen siitä, että nämä miehet yrittivät tehdä kaikkensa saadakseni huomioni? Olinko vihainen siitä, että ensimmäistä kertaa elämässäni, jouduin elämään kuin minkä tahansa julkisuuden henkilön elämää vain koska olin valkoihoinen?

Tulin siihen lopputulokseen, että kaikki edellä mainitut olivat osa sitä suuttumusta. En pitänyt siitä, että minut esineellistettiin rikkaana valkoisena, pääsylippuna uuteen maailmaan. En pitänyt siitä, että keräsin niin paljon huomiota, ei tekojeni vaan ulkonäköni kannalta. Enkä pitänyt myöskään siitä tunteesta, että käteeni tarttunut mies oli vieras, eikä oma puolisoni.

Muutamassa viikossa olin oppinut omat rajani sosiaalisessa kanssakäymisessä. Lapsena esiinnyin teattereissa ja haaveilin näyttelijän urasta. Onneksi niin ei ikinä käynyt, koska vaihdon aikana huomasin, etten halukaan olla huomion keskipisteenä vaan elää rauhallisaa elämää tuntemattomana yksilönä.

4.1.2 Minä käsityksen muuttuminen

Samoihin aikoihin opin paljon siitä minkälaisessa paikassa elän sillä hetkellä. Jos joku kysyisi minulta kuka minä olen, vastaisin identiteettini rakentuvan määrätietoisestä, kunnianhimoisesta ja rohkeasta naisesta. Perjantaina 10.5.2013 istuin Mwanzan katulapsikeskusten yhteisessä palaverissa, missä kaikki toivat esille tiedot uusista katulapsista mihin oli saatu kontaktia ja viimevuoden tilastot jotka olivat valmistuneet sillä viikolla.

”Viikossa oli löytynyt 14 uutta lasta joista 5 oli mahtunut keskuksiin. Viime vuonna oli laskettu Mwanzassa olevan 1888 katulasta jotka elää ja/tai työskentelee kaduilla. Keskuksia tällä alueella on muistaakseni 5 joissa 4 on majoitusmahdollisuudet. Kussakin on paikat n.15 lapselle joten nopealla matematiikalla voidaan huomata suhteen eron olevan aika iso. Nuorimmat kaduilla elävistä lapsista on n.5-6 vuotiaita. Suurin päihde ongelma on marijuana ja heroini. Nuorimmat käyttäjät käyttävät niitä, jotta eivät tuntisi kylmää ja nälkää ja huolet katoaa. Meidän keskuksen pojista 6:lla on Hiv ja 9:llä malaria yksi sairastaa tuberkuloosia niinkuin keski-
viikkona totesimme.” 10.5.2013

Keskuksessa pyöri niin paljon väkeä, että en ottanut selvää kuka oli kuka ja myöhemmin sain selville, että keskuksessa majoittuu joka yö 40- 50 lasta, vaikka sänkyjä oli vain viidelletoista. Sopa sijaa antaa.

Niin kuin aikaisemmin sanoin olen määrätietoinen, kunnianhimoinen ja rohkea nainen. Tämän palaverin jälkeen silmäni aukenivat todellisuudelle. Mietin mitä ihmettä täällä teen. Mitä hyötyä minusta muka olisi? Niin paljon katulapsia, joita paikalliset pitävät maan pohjasakkana, niin paljon sairauksia, niin paljon uusia tapauksia, emmekä voi tehdä asialle mitään. Uusia lapsia ei mahdu keskuksiin, heidät täytyy jättää kadulle selviytymään. Olin ensimmäistä kertaa aivan hukassa ajatusteni kanssa, määrätietoisuudesta ei ollut tietoaakaan, saatikka rohkeudesta tai kunnianhimosta. Kliseiset sanonnat tulivat mieleeni; Auta yhtä, niin autat montaa. Se mikä ei tapa se vahvistaa. Miten voisin auttaa, kun minulle ei anneta mitään työkaluja auttamiseen. Kasvoin ajatukseen siitä, että ihmisten asenne ja tapakulttuuri on kaikkein tärkein mikä määrittää keitä olemme ja miten maailman näemme. Laeilla, säädöksillä, etiikalla, millään ei ole mitään merkitystä jos ihmisten tapakulttuuri ja asenne elämään ja ympäröivään maailmaan on vääristynyt.

Mutta miten voin sanoa, että heidän asenne ja tapakulttuuri on vääristynyt? Se on heille ainoa oikea tapa mitä he tietävät, mitä he osaavat tehdä. Se vain on aivan erilainen mitä länsimaalaiseen kulttuuriin kuuluu. Kaikki mikä on meille tärkeää ja pyhää esimerkiksi lapsen koskemattomuus ja luottamus valtioon ja sen virkamiehiin on heille toisarvoista. Nämä ajatukset muuttivat käsitystä omasta identiteetistäni, käsitystä siitä, että se mitä minä pidän oikeana ja mitä vääränä voi toisten mielestä olla toisinpäin.

4.1.3 Oman moraalinen kehittyminen

Seuraavat kaksi kokemusta vahvistivat minussa juuri tätä oikein ja väärin asetelmaa, mistä moraalissa on kyse. Oma identiteettini sai vahvistusta siitä millainen en halua olla, välinpitämätön. 19.6.2013 tein facebook sivuja uudelle katulapsiorganisaatiolle Pamojalle. Kollegani Kanut Massanja on tehnyt työtä katulapsien parissa toistakymmentä vuotta. Hän on yksi Pamojan perustajista. Kanut antoi minulle kuvia, mitä hän halusi laitettavaksi Pamojan facebook sivuille.

”Siellä oli kuvia tästä yhdestä miehestä joka makasi maassa verisenä. Kanut kertoi, että jengi oli tappanut tämän huhtikuussa juuri ennen kuin tulin tänne. Mies oli ilmeisesti varastanut jotain jengin omaisuutta ja siinä oli lopputulos. Uskomatonta asiasta teki sen, että kuvissa näkyi satoja ihmisiä ympärillä pällistelemässä ringissä minkä keskiössä mies makasi ja se, että

kukaan ei mennyt häntä auttamaan, kun hyökkäys oli käynnissä keskellä päivää, sekä se, että siitä ylipäättään oli otettu kuvia.” (KUVA 1.)

KUVA 1. Väkivallan uhriksi joutunut nuori mies.

Kanut oli ottanut kuvia. Mietin mikä ihme on saanut hänet kaivamaan kameran taskustaan ja alkamaan ottamaan kuvia henkirikoksen uhriksi joutuneesta miehestä. Halusiko hän todistusaineistoa päivittäisestä väkivallasta katulasten elämässä? Halusiko hän kuvan avulla tehdä jotain hyvää, ettei miehen kuolema ollut turha. Aluksi Kanut oli ainoa johon saatoin luottaa. Kävin hänen kanssaan pitkiä keskusteluja aivan kaikesta. Minä opin häneltä, hän oppi minulta. Uskoin aidosti, että hänellä on sydän paikallaan, että hän tekee tätä työtä katulasten takia, pyyteettömästi. Kun lähdin sinä päivänä kotiin päin, törmäsin toiseen samantyylliseen tapaukseen, ymmärsin miksi hän teki, niin kuin teki.

”Kun tulin daladalalla kotiin näin matkalla tielle kaatuneen pikipiki kuskin. Pyörä tuhansissa osissa, kuski puoliksi maaten, puoliksi istuen verisenä yritti hilautua tiensivuun ja kerätä itseään. Kukaan ei mennyt auttamaan. Autot vilistivät ohitse, ihmiset kävelivät ohitse katsomatta kuskiin. Missä on lähimmäisen rakkaus? Lyön vetoa, että jos kuski olisi kaatueksaan kuollut, ihmiset olisivat myös kerääntyneet ympärille kuvia ottamaan, mutta kun hän näytti vielä olevan hengissä, niin ketään ei kiinnostanut.”

19.6.2013

Välinpitämättömyys, se kulkee siellä äidinmaidossa ja se on normaalia. On normaalia hylätä lapsensa, on normaalia hakata lastaan, on normaalia kävellä avuntarvitsijan ohitse ja on normaalia ottaa kuolleista kuvia. Se ei sovi meidän kulttuuriimme, mutta se on heidän kulttuuriaan, emmekä me voi sitä muuttaa rahalla ja avustuksilla, koska kulttuuria ei voi muuttaa rahalla. Voimme valistaa ja kertoa miten meidän mielestämme pitäisi asiat hoitaa, voimme yrittää vaikuttaa heidän asenteisiin, mutta muutos pitää lähteä heistä itsestään.

Näiden tapahtumien jälkeen pystyy selvästi huomaamaan moraalin vahvistumisen identiteetissäni. Tiedän millainen en halua olla.

4.1.4 Oma identiteetti suuressa muutoksessa

Blogini viimeisessä kirjoituksessa 24.7.2013, mietin miten matka on minua muuttanut. Tekstistä voidaan huomata turhautuneisuuteni, ikäväni kotimaatani ja läheisiäni kohtaan, väsymyksen elämään elämää täysin erilaisessa ympäristössä mihin olen tottunut. Puran väsymyksen ja turhautuneisuuteni sanoihin. Miten pitkälle ihminen kestää venytystä, olivatko mielipiteeni rasistisia? Voiko sitä edes rasismiksi kutsua? Voiko sen jälkeen mitä olen matkallani nähnyt, kokenut ja oppinut sanoa rasistisiksi mielipiteiksi vai onko se vain totuus?

”Tämä uskomaton matka on kyllä muuttanut minua. Ei ehkä täysin tavalla jolla oletin sen muuttuvan. Olo tuntuu aika tyhjältä. Valittamaan en jaksa enää jatkaa, ei se mitään muuta kuitenkaan. Olen oppinut kuinka pieni ja merkityksetön ihminen on tässä maailmassa. Kuinka raakoja ihmiset ovat ja kuinka itsekkäitä. Kuinka tärkeä asia on vesi, sähkö ja ruoka. Kuinka jumala on syy ja tekosyy kaikkeen. Täällä eivät päde samat lait ja oikeudet kuin meillä, täällä ei ihmisillä ole rakkautta omaa maataan tai toisiaan kohtaan. Johtuneeko siitä, että Tansanian ei ole tarvinnut taistella ikinä maansa, itsenäisyytensä tai kansansa puolesta. Tiedä häntä. Olen väsynyt henkisesti olemaan tällaisten ihmisten ympäröimänä. Olen oppinut uudet merkitykset niin monille sanoille. Rakkaus, ystävyys, huolenpito, sosiaalityö, perhe, luottamus.

Matka on kasvattanut minua siitä ei ole epäilystä. Kasvattaa luonnetta kuunnella päivästä, yöstä ja tunnista toiseen jumalanpalveluksia, joutua olemaan peseytymättä pitkiä aikoja, joutua syömään samaa paskaa päivästä toiseen, joutua hyväksikäytetyksi, nähdä ja kuulla järkyttäviä ihmiskoh-taloita, nähdä väkivalta, vammat ja 9 vuotiaan lapsen sekä muidenkin huumeiden käyttö lähietäisyydeltä sekä elää ihmisten parissa joiden arvot ja asenteet ovat totaalisen päinvastaisia omiisi verrattuna.

Joudun miettimään koko ajan miten sanoisin totuuden kuulostamatta rasis-tiselta. Olen yrittänyt astua heidän saappaisiin ja katsoa asioita heidän kannaltaan. Yliopistokoulutetut ihmiset eivät usko ja tiedä, että maailma on pyöreä, että evoluutioteoria on olemassa. He eivät tiedä laeistaan ja oi-keuksistaan. Miten siis voisimme olettaa heidän tietävän meidän kulttuu-ristamme, arvoistamme ja mikä on oikein ja väärin. He eivät voi uskoa edes, että muualla maailmassa eletään jotenkin toisella tavalla, kuin täällä! Alan olemaan kyllästynyt näiden ihmisten passiiviseen toimintaan. Minul-le on alkanut tulemaan myös itsekkäitä tuntemuksia: miksi helvetissä mei-dän pitää auttaa ja syyttää rahaa tänne ilmiselvästi jumalan selän taakse ihmisille, jotka eivät itse viitti tehdä oman maansa, kansansa ja lapsiensä eteen sitten yhtään mitään? Raha ratkaisee, loppujen lopulta raha ratkai-see. Aina.” 24.7.2013

Tämä kirjoitus on viimeisillä voimilla kirjoitettu. Tekstistä huomaa, että olen vihainen ympäröivälle maailmalle. Käsitykseni itsestäni on muuttunut. En kuvitellut ikinä voiva-ni tuntea sellaista pettymystä ihmisyyttä kohtaan, mitä tuolloin koin. Kirjoitus antaa hyvin negatiivisen sävyn, mutta ajan kuluessa olen alkanut ajattelemaan asiaa toisella tavalla. Mitä jos Tansania olisi ollut enemmän Suomen kaltainen. Olisi ollut varmasti helpompaa, mutta en olisi oppinut niin paljoa. Opin tuntemaan itseni, omat rajani, sieto-kykyni ja opin iloitsemaan pienemmistä asioista ja nauttimaan elämästä sellaisena kuin se nyt on. Aloitin elämään nyt minun elämäni, enkä jää enää odottelemaan mitä tule-vaisuus tuo tullessaan, koska voi olla, että huominen ei koskaan tule.

4.1.5 Päätelmät

Vaihdon aikana tulin tietoisemmaksi itsestäni, omista mahdollisuuksistani ja tahdostani. Käsitykseni muuttui ihmisen luontaisesta hyvyydestä, mikä voidaan huomata matkan viimeisimmästä kirjoituksesta. Usko siihen, että olemme globaalisti yhtä ja samaa kansaa mureni. Tällä tarkoitan sitä, että kulttuuriset eroavaisuudet luovat kiiloja eri kansakuntien välille, ovat aina luoneet ja tulevat aina luomaan. Eri maiden eroavaisuudet ovat myös rikkaus, voimme oppia toisiltamme. Aina tulee olemaan kuitenkin kulttuurieroja mitä toisen kulttuurin edustaja ei voi toisesta kulttuurista ymmärtää.

Ymmärsin oman pienuuteni tässä maailmassa, emme voi kukaan määräänsä enempää auttaa tai olla avuksi, voimme vaan yrittää parhaamme ja toivoa parasta. Oma identiteettini kasvoi, tulin tietoisemmaksi rajoistani ja erilaisten asioiden vaikuttavuudesta omaan mielentilaani. Vahvistuin, ja kykenen kohtaamaan vaikeitakin asioita, mutta käsittelemättöminä ne jäävät kaivertamaan vaikka en siihen ensin itse uskonutkaan.

Tajusin olevani syväsukeltaja Ojasen (2011,48) perustyyppien mukaan. Pohdin jatkuvasti itseäni ja muita. Esitän kysymyksiä, joihin kaipaen kipeästi vastauksia, mutta en kuitenkaan etsi vastauksia pakonomaisesti, vaan uskon, että vastaukset tulevat itsestään, kun elämää elää eteenpäin.

Tapahtumien kautta voidaan huomata, että omaan identiteettiini kuuluu vahvasti siis elämän peruskysymysten pohtiminen ja eläminen omien arvojen mukaan. Sosiaalialan kompetensseihin kuuluvan kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen osa-alueena on epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavien rakenteiden ja prosessien analysointitaito. Epätasa-arvon ja huono-osaisuuden vähentäminen, kuuluu nykyään omiin arvoihin ja kun oma identiteetti on pohtiva, arvosteleva ja vastauksia etsivä, auttoi oman identiteettini kasvu tämän kompetenssin täyttämässä. (Sosionomi (AMK) –tutkinto, 2014)

4.2 Reflektiivisyys omassa työssä

Miettimällä omaa toimintaamme ja tarkastelemalla työyhteisön ja työkavereiden toimintaa voi kehittää ajattelutapoja, toimintatapoja ja käytäntöjä. Kansainvälinen vaihto on jatkuvaa reflektointia; miksi en tehnyt niin siinä tilanteessa, miksi en sanonut mitään

siinä tilanteessa, toiminpa hyvin ja kunnioittavasti siinä tilanteessa. Olen ollut erittäin hyvä soimaamaan itseäni ja etsimään virheitä ajattelutavoistani ja tekemisistäni, oppimaan virheistä ja miettimään vaihtoehtoisia tapoja uudelleen toteuttamiseen. Blogistani nousi kaksi tapausta, jotka ovat hyviä esimerkkejä reflektiosta oman itseni kannalta sekä työyhteisön kannalta missä työskentelin.

4.2.1 Itsereflektio vahvistaa

Olen kasvanut siihen, että vähästä ei pidä hätkähtää, olen paksunahkainen ja olen myös itse kokenut kaikenlaista. Olen hauturi perheestä ja olen itse tehnyt sitä työtä vanhempieni rinnalla. Olen nähnyt tuskallisiakin ihmiskohtaloita, mutta ne eivät ole mitään verrattuna siihen mitä näin vaihtoni aikana. Bugandon sairaalassa vietin suuren osan harjoittelustani. Yksi lapsista tarvitsi sairaalahoitoa ja sen seurauksena vietimme tämän pojan kanssa melkein kaksi viikkoa päivittäin sairaala-alueen sisäpuolella jonottaen ja odottaen. Sitä ei suomalainen ihminen usko miten hyvät terveyskeskukset meillä on, ennen kuin on käynyt afrikkalaisessa sairaalassa. Yksi päivä oli kuitenkin ylitse muiden siinä miten paksunahkaisuus itsessäni sai uuden kerroksen.

” Näin miehen joka oli sytytetty elävältä palamaan, kaulasta varpaisiin asti iho oli kuoriutunut ja vatsanseudulla oli jäljellä pelkkää lihasta, toisessa huoneessa oli mies jolta oli silmäluomet leikattu pois ja pää oli paketissa. Aikamoista kirurgiaa..” 28.6.2013

” Vein iltapäivällä nuorukaisen Bugandoon odottamaan perjantaista opeeraatiota. Pääsin viemään hänet sinne miesten kirurgian osastolle ja se oli hirvein paikka missä olen ikinä ollut. Näöltään muistuttaa betoni bunkkeria, haju oli pahempi kuin Helsingin patologilla, siisteys ja hygienia oli luokkaa navetta, potilaiden määrä ja niiden vammat muistutti kuin sota olisi ollut käynnissä. Yhdessä huoneessa on kymmenen sänkyä ja kussakin sängyssä on kaksi potilasta. Kun toinen nukkuu toinen yrittää istua jalkopäädyssä ja sitten vaihetaan. Kaikilla oli toinen toistaan pahempia vammoja. Kaikki vammat näytti niin brutaaleilta ja väkivaltaisilta että en oo missään elokuvassakaan moista nähnyt. Yhden kasvot oli viillelty niin pahasti, että kursimisen jälkeen lopputulos näytti tilkkutäkiltä. Useilla oli sormet tai varpaat leikattu irti, mitä luultavammin jonkun tappelun tai koston myötä, koska kaikilla heillä oli myös puukolla sivallettuja haavoja ympäri

kehoa ja naama mukiloitu pahasti. Mun viemän pojan petikaveria oli puukotettu käteen, minkä seurauksena käsi oli infektoitunut ja turvonnut muodottomaksi. Hän odotti mitä luultavammin amputaatioon pääsyä (täällä kun ei tiedetä mitään akuuteista tapauksista). Yksi vanhempi mies makasi sängyssä melkein luurangoksi muuttuneena. Miettikääpä mitä viemäni 19-vuotias poika mahtoi ajatella, kun tajusi, että hänen täytyy jäädä sinne viikonlopun ylitse. Minun nähteni hän oli huoneessa ainoa jolle tehtäisiin normaali, helpohko toimenpide, mikä ei liittynyt mitenkään väkivaltaan.”

23.6.2013

En olisi kyennyt menemään Bugandon sairaalan miesten kirurgiselle osastolle uudestaan ilman itsereflektiota. Illalla työpäivän jälkeen kotiin palattuani prosessoin automaattisesti päivän aikana kokemaani, näkemääni ja oppimaani. Vaikka sitä ei siinä vaiheessa tunnista, niin se on juuri sitä itsereflektiota mitä meidän kuuluukin tehdä. Sosionomi voi joutua samantyyppisiin tilanteisiin useasti ja jollei niitä mielessään käsittele, pohdi ja arvioi omaa käyttäytymistään tilanteessa, voi seuraava kerta olla vaikeampi ja lopulta ei kykene kohtaamaan enää vaikeita tapahtumia.

Tässä tuli esiin myös reflektion tarpeellisuus toiminnan eri vaiheissa. (Liite 2.) Jouduimme menemään sairaalaan uudestaan ja uudestaan viikkojen ajan. Jollen olisi käsitellyt oppimaani, niin aina seuraava kerta olisi ollut vaikeampi mennä sinne uudestaan. Opin käyttäytymään tansanialaisella tavalla jonotustilanteissa, eli rynnimällä ja kyselemällä, enkä loppuvaiheessa jäänyt enää jalkoihin. Opin käyttämään hyväkseni valkoihoisen oikeuksia, jonka avulla pääsimme nopeammin eteenpäin ja hoito oli keskimääräistä parempaa. Valkoihoisuus oli matkan aikana kirous, mutta tällaisissa asioissa se helpotti huomattavasti. Vaikka se ei olisi oikein käyttää etuoikeutettua asemaa, Tansaniassa sitä kannatti hyödyntää, jotta kykenin ajamaan asiakkaani asioita tehokkaammin.

Toisaalta olen siis onnellinen, että olen omalta identiteetiltäni syväasukeltaja. Näin kykenen automaattisesti pohtimaan vaikeita kysymyksiä ja etsimään vastauksia minua askarruttaviin asioihin. Tällöin itsereflektio on vähän kuin sisäänrakennettu, luonnollinen tapa selviytyä vaikeuksista.

4.2.2 Vaikeista kokemuksista oppii refleктоimalla

Tämä tapaus on jäänyt kaivertamaan minua enemmän kuin muut, sen takia, että en löytänyt rohkeutta itsessäni sanoa vastaan. Yleensä minulla on selvät mielipiteet ja tuon ne esille, mutta Kuleanassa siihen ei ollut mahdollisuutta, ei tässä tapauksessa. Joskus olen miettinyt, mikä saa ihmisen tekemään juuri päinvastoin mitä itse normaalisti tekisi, vain koska joku arvovaltaisampi henkilö käskee hänen tehdä. Hymyilen ja naurahdan, nyt tiedän tasan tarkkaa mitä ihminen siinä tilanteessa ajattelee. Itsekkyys. Se se on. En halunnut toimia, koska pelkäsin oman elämäni vaikeutuvan. Mutta mennäänpä tapaukseen.

Aamulla olin aamiaisella Binti Maringossa muiden työntekijöiden kanssa. Kaksi poikaa tuli juosten hakemaan meidät ja he huusivat hädissään jotain mitä en ymmärtänyt. Muut työntekijät nousivat ja lähtivät juoksemaan ravintolan taakse missä keskus sijaitsi. Lähdin hämmentyneenä heidän peräänsä ymmärtämättä mitään. Ensin näin verijäljen ruokailu alueen maassa. Lapset selittivät omia versioita tapahtuneesta Kanutille sivummassa, Vicki oli lääkehuoneessa etsimässä jotain ja poika istui huoneen ulkopuolella tasan-teella ja piteli takaraivoaan. Joku oli heittänyt häntä tiilellä päähän. Takaraivossa oli armottoman kokoinen palkeenkieli ja verta valui solkenaan. Vicki tuli lääkehuoneesta ja toi Betadinella kastellun rätin ja alkoi painaan haavaa.

”Kysyin et viedäänkö sairaalaan niin tää saakelin takakiree brittimuija joka istuu rahojen päällä tokas vaan et "noo.. it`s FINE!" Oikeesti!? Sillä voi olla murtuma kallossa, sisäistä verenvuotoa, aivotärähdys sitä paitsi haava olisi tarvinnut vähintään 5 tikkiä! Mutta eeeeeiiii, ei me viedä tommosten pikkuasioiden takia lääkäriin. Olin niin tuohtunut ja vihainen koska en voinut tehdä mitään!” 7.6.2013

Vamman vakavuuden huomioon ottaen minun olisi pitänyt löytää rohkeutta sanoa vastaan ja ajaa asia läpi, että poika saadaan lääkäriin. Sen sijaan tyydyin illalla purkamaan raivostuneisuuteni blogiin. Onneksi pojalle ei tullut mitään ihmeellisiä oireita siitä ja haava parani pikkuhiljaa, mutta mitä ihmettä sitten olisin tehnyt jos jotain olisikin sattunut pahemmin. Tasapaino tämän tapauksen ja seuraavan tekstin kanssa oli vaikeaa löytää, mutta lopulta sain jonkunlaisen kultaisen keskitien aggressiivisuuden ja passiivisuuden välille. Myöhemmin samana päivänä kirjoitin seuraavaa.

”Jos ei muuta niin ainakin näyttelijän lahjat on harjaantunut tän harjoittelun aikana tai sitten olen onnistunut vain pitämään välillä suuni kiinni, mikä toisaalta on ihan hyvä asia.. Joo.. Olen oppinut olemaan hiljaa.. Joissain tapauksissa hyvä joissain ei.. Kun tuun takasin Suomeen niin mut on lan-
nistettu täällä niin, että mulla ei oo enää mielipidettä mihinkään asiaan..”

7.6.2013

Reflektio on yksi tärkeimmistä välineistä, millä voimme oppia kokemuksistamme. Varsinkin tapahtumat mitkä ovat jääneet vaivaamaan muuttuvat asioiksi joista saamme elämämme tärkeimmät opit, kun niitä jälkeenpäin reflektoi. Pohtiminen on oppimisen tärkein työkalu. Näistä teksteistä huomaa sen, kuinka kaikesta voi oppia, jos on valmis myöntämään virheensä.

4.2.3 Pohdinta

Niin kuin alussa sanoin olen ollut aina hyvä refleктоimaan negatiivisesti itseäni, mutta matkalla opin myös positiivisen reflektion taidon. Voin olla ylpeä siitä mitä vaihdon aikana ammatillisesti saavutin, löysin asioita mitkä onnistuivat ja löysin asioita mitä voisi seuraavalla kerralla tehdä paremmin, jos tulen työskentelemään uudestaan ulkomailla aivan erilaisessa kulttuurissa.

Kriittiseen ja emansipoivaan reflektioon –omaan työn ja asiakkaan, yhteisön ja yhteiskuntatason reflektiivisyyteen (Liite 2.) kasvaminen sai uusia tasoja omassa työskente-
lyssä. Opin itsenäisen reflektion taidon lisäksi pohtimaan yhteiskuntatason ongelmia ja miettimään omia vastauksia ja mahdollisuuksiani toimia näissä tilanteissa. Ymmärsin, että itse en voi suureellisesti vaikuttaa tansanialaisten oloihin ilman vahvaa taloudellista pohjaa, mutta voin helpottaa yhden ihmisen elämää ja toivoa, että työni kantaa hedelmää. Välillä tuntui, että ongelmat ovat niin suuria, että tarvittaisiin ihme, että Tansaniassa joku muuttuisi. Ymmärsin oman pienuuteni ja rajalliset kykyni tehdä hyvää.

Reflektion taito on myös yksi sosiaalialan kompetensseista. Kompetensseissa sanotaan, että sosionomin pitää kyetä sosiaalialan ammattien edellyttämään eettiseen reflektion, sekä useissa eri kohdissa sosionomin on osattava arvioida omaa ja toisen tekemi-
siä, mahdollisuuksia, kehittämistä jne. (Sosionomi (AMK) –tutkinto, 2014) Opinnäyte-

työmateriaalin pohjalta aikaisempiin kertomuksiin nojaten reflektointi taitoni on kehittynyt. Kykenen pohtimaan tapahtumia paremmin eri kanteilta katsottuna ja hahmottamaan kokonaisuutta. Kokonaisuuden hahmottamiseen on auttanut koko kansainvälinen vaihto, koska tapahtumat ja kokemukset ovat laajentaneet maailmankatsomustani ja käsitystäni ihmisistä. Tämä näkyy oman identiteettini sekä ammatillisuuden kokonaiskasvussa.

Ryhmäreflektointi oli aivan erilaista harjoittelupaikassa. Kaikki sai sanoa mikä ottaa päähän ja sitten kiivain sanan kääntein sitä sai puolustaa, kunnes johtaja sanoi viimeisen sanan. Rakentavaan keskusteluun osallistuminen edistää muutosta ja mielipiteiden vaihtoa. On tärkeää, että ryhmäreflektiossa reflektointi on nimenomaan rakentavaa, eikä syyttelevää. Ryhmäreflektointi osuus jäi siis hieman vähemmälle oppimiselle. Opin kuitenkin, kuinka paljon helpompaa ryhmässä keskusteleminen on kun osaa itse antaa oikealla tavalla myös sitä negatiivista palautetta ja miten tärkeää on osata ottaa se rakentavana palautteena.

4.3 Itseohjautuvuuden tasapaino

Itseohjautuvuus on minulle ollut aina liian yksilökeskeistä. Ennen harjoitteluvaihtoa, pidin paljon yksin työskentelystä, jos en tietänyt jotain kaivoin sen tiedon mieluiten kirjoista tai internetistä kuin olisin mennyt kysymään joltain toiselta. Nautin siitä, että sain työskennellä yksin, joskus jopa muut osapuolet alkoivat ärsyttää. Kykenin kyllä yhteistyöhön, mutta pidin enemmän yksilötyöskentelystä.

Itseohjautuvuus oli minulle helppoa siinä kontekstissa missä sen silloin ymmärsin. Nyt tiedän, että itseohjautuvuus on paljon muutakin, kuin itsenäistä työskentelyä, se on rohkeutta kysyä apua, se on yhteistyötaitoisuutta ja vastuunkantoa omista tekemisistään.

4.3.1 Ennakkoluulot ovat itseohjautuvuuden haaste

Hiv on virus, joka on ollut koko olemassaolonsa ajan vaiettu tabu. Tietämys HIV-
viruksesta on meillä suomalaisilla lasten kengissä, siitä on pintapuolisesti keskusteltu kouluissa, kaikki tietää, että se johtaa kuolemaan ennemmin tai myöhemmin. Hiv on

ongelma johon miljoonia ihmisiä kuolee. Hiv on sairaus jota ei toivo pahimmalle vihamiehelleenkään. Matkalla opin paljon sairaudesta ja opin kohtaamaan ihmisiä joiden sairaus oli mielessäni määritellyt heidät massaksi. Ensimmäinen kertani, kun lähdin yksin pojan kanssa Hiv-positiivisten klinikalle, auttoi minua ymmärtämään kuinka turhia suurin osa peloistani oli, ymmärsin, että me kaikki olemme ihan samanlaisia ihmisiä, sairauteen, rotuun tai sukupuoleen katsomatta. Tiesin tämän aikaisemminkin, mutta asian sisäistäminen ja pelkojen voittaminen tuli vasta nyt eteeni käytännössä. Samalla tuli itsenäisen työn merkitys esille. (Liite 2.) Itsenäinen työskentely vahvistui, kun joudui vakavaan tilanteeseen yksin ja kykenin toimimaan ennakkoluuloista huolimatta ammatillisesti.

”Klo 12 saakka istunut Hiv-positiivisten klinikalla 11-vuotiaan pojan kanssa, jolla on tuberkuloosi. Täytyy sanoa, että sanattomaksi vetää. Poika nukkui sylissäni ja lääkärille kun päästiin 4 tunnin odottelun jälkeen niin kyyneleet alkoivat pojalta valua. Mitä siinä voi tehdä, kuin yrittää lohduttaa lasta joka ei oo hellyyden tunnustuksia ikäissään nähnyt. Verikokeissa poika istui sylissäni ja piikin nähdessään alkoi kyyneleet taas valumaan. Verikoe otettiin viä siitä sormesta mikä oli päällepäin nähden mennyt murskaksi joskus. Sitä kun ei olla hoidettu silloin kun se tapahtui niin jälkikin oli sen näköistä. Urheasti hän kuitenkin oli ja yritti peitellä itkuaan, vaikka tietää kyllä varsin hyvin mikä hänen tilanteensa on. Kaduilla, kun ei parane haavoittuvaisuuttaan näyttää. Aloin miettimään sitä omaa käsitystä Hiv-positiivisista. Tai lähinnä omaa suhtautumistani. Ennen tätä matkaa mietin miten käyttäytyisin, kun kohtaan hiv-positiivisen ihmisen. Olin varma, että kavahtaisin, en haluaisi koskea tai välttelisin jollain tavalla. Sitten kun tuli tilanne jossa istun 20 hiv-positiivisen ihmisen kanssa odotusaulassa, sylissäni hiv-positiivinen lapsi tajusin, että en ollut ajatellut edes koko asiaa. Ei sillä ollut mitään väliä. Se ei tartu kosketuksesta, halauksesta, ystävällisistä katseista. He ovat ihan tavallisia ihmisiä, joilla on käynyt vain todella huono säkä. Ja siitähän se täällä on kiinni. Sattumasta.” 8.5.2013

Itseohjautuvuus on siis myös omien pelkojen voittamista, omien ennakkoluulojen uudelleen järjestelemistä. Et voi ikinä tietää miten toimit uusissa, pelottavissa tapauksissa, saatat yllättää itsesi ja näkemys maailmaan muuttua jälleen kerran. Mene, tee ja koe on ohjeeni tuleville vaihto-oppilaille, vain niin voi saada matkasta kaiken mahdollisen irti.

Ennakkoluuloja poistetaan avoimuudella (Liite 2.), mikä on tärkeää niin asiakastyössä, kuin työyhteisössäkin. Avoimuudella vältetään väärinkäsityksiä ja luodaan turvallisuutta. Ennakkoluulot estävät meitä toimimasta. Sosionomeina, meidän pitää löytää kuitenkin tie ennakkoluulottomaan asenteseen. Kukaan ei pääse koskaan kaikista ennakkoluuloistaan eroon, mutta niitä voi oppia hallitsemaan ja poistamaan, jos rohkeutta vain riittää.

4.3.2 Itseohjautuvuus voi pelastaa henkiä

Kerran kun palasin Kanutin kanssa kotikäynniltä keskukseen huomasin yhden 11-vuotiaan pojan olevan todella sairaan näköinen. Hän istui nurkassa, itkien. Hänen silmänsä eivät pysyneet auki, hiki valui joka puolelta. Kysyin häneltä mikä on hätänä ja hän näytti, että vatsaan, päähän ja kaikkialle lihaksiin sattuu. Menin kysymään Dominalta, että voisiko pojan viedä lääkäriin. Siihen sain vastaukseksi naurahduksen ja vastakysymyksen ”Sinäkö sen sinne veisit?”. Sanoin, että jos ei kukaan muu ehdi niin kyllä minä voin lähteä viemään häntä. Terveysasema oli pikkuriikkinen talo, joka suomalaisen mittapuun mukaan ei olisi käynyt edes eläinlääkäriasemasta. Yksi lääkäri, pari hoitajaa. Lääkärinä toimi nuori mies, joka vastaanotolla kyseli minulta kaikenlaista pojan voinnista, mutta ei pojalta itseltään. Poika kertoi, että hänellä oli ollut kuumetta jo neljä päivää ja saaneen yhden Panadolin keskuksessa siihen. Hän oli myös ripuloinut jo viisi päivää.

”Testejä odoteltiin tunnin verran. Tää huonommassa kunnossa ollu poika meinasi pyörtyä ja hän sai sitten vuodepaikan. (Vessan kokonen huone johon oli ängetty kolme "sänkyä".) Lääkäri tuli tunnin päästä ilmoittamaan että pojalla oli koko nippu erilaisia tulehduksia. Jonkin näköinen vatsainfektio, malaria, nestehukka, anemia siinä vain muutama todetuista. Suomensisäisesti se alkoi sille antaa lääkettä ja nestettä. Poika jäisi ainakin yön yli sinne tarkkailuun. En tiä mitä tällä lääkäriellä päässä pyöri, kun tämän keskustelun jälkeen hän alkoi kauheesti kyseleä multa kaikkee ja pyyteleä numeroa. Seisoin haavi auki voimatta uskoa korviani. Mietin siinä et onko toi tosissaan. Poika makaa ihan horroksessa siinä vieressä kamppaillen elämästään ja lääkäri ajattelee pääsylippua Eurooppaan! PRKL!!” 30.5.2013

Loppujen lopuksi poika oli terveysasemalla kolme päivää. Veimme hänelle keskukselta kerran päivässä ruokaa, koska sitä ei terveysasema potilailleen tarjonnut, eikä keskus suostunut ramppaamaan siellä monia kertoja päivässä. Kun juttelin kotiutumispäivänä lääkärin kanssa, hän sanoi, että jos en olisi tuonut poikaa silloin hoidettavaksi, hän olisi kuollut vuorokauden sisällä. Tässä tuli esiin itseohjautuvaisuuden vastuullisuus. Olemme vastuussa siitä mitä teemme ja miten toimimme. Olemme vastuussa asiakkaistamme ja varsinkin lasten suojelun asiakkaidemme kohdalla on meidän työemme suojella heitä. Myös joustavuuden tärkeys tuli esiin tässä. Itse olin joustava ja lähdin yksin viemään poikaa lääkäriin, mutta myös keskus jousti lopulta ja antoi lääkäriin rahat. Jos joustoa ei olisi puolin ja toisin ollut, poika olisi kuollut. Tästä opin sen, että jos itse tunnen, että jotain on tehtävä, niin se on parempi tehdä, eikä jäädä odottelemaan seuraavaan päivään. Nopea toiminta ja rohkeus voi pelastaa henkiä.

4.3.3 Pohdinta

Näiden tapahtumien ansiosta tiedän, että on parempi työskennellä parin tai ryhmän kanssa. Nyt kykenen siihen, enkä näe sitä ongelmana. Näiden kertomusten kautta haluan tuoda myös selväksi sen, kuinka tärkeää on luottaa omin vaistoihin, uskaltaa ottaa vastuuta, tavata uusia ihmisiä ja astua ulos omalta mukavuusalueelta. Vain niin voi oppia. Usko omaan itseen ja omaan työskentelyyn on ratkaisevan tärkeää sosionomin työssä.

Itseohjautuvuudessa täytyy löytää kultainen keskitie. Sosionomilla tarvitsee olla selkärankaa toimia yksin ja ottaa vastuu päätöksistään, mutta hänellä pitää olla myös yhteistyötaito ja uskallus kysyä apua.

Oppimani asiat itseohjautuvuudesta toimivat myös kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kannalta. Sosionomin itseohjautuvuus on yksi työväline siihen, että uskaltaa ottaa asioita myös esille ja se on todella tärkeää kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kannalta.

Usko itseen ja omaan intuitioon on tärkeä työkalu meille jokaiselle. Otamme vastaan signaaleja ympäröiviltä ihmisiltä ja meillä on taito yhdistellä sanomattomia asioita. Jos epäilet jonkun olevan huonosti, mene sitä kohti, kysy ja ota selvää, koska sillä voi oike-

asti pelastaa jonkun. Intuitio on vahva ja aivan liian aliarvostettu työväline. Sosionomeina meidän pitäisi olla hyviä ihmistuntijoita ja mikä muu taito meillä on sitä tuntemaan kuin intuitio. Intuitio on siis hyvän itseohjautuvuuden työväline.

4.4 Vuorovaikutus keskeisenä osana ammatillista kasvua

Kuuntelemisen taito on ollut aina yksi omista vahvuuksistani. Pystyn samaistumaan toisen osapuolen elämään ja ymmärtämään häntä. Vaikeuksia aikaisemmin on tuottanut äänenpainot, jonka takia minut on usein ymmärretty väärin.

Olen aina ollut sosiaalinen, hieman pelännyt uusia tilanteita ja vieraita ihmisiä, mutta kyennyt toimimaan tilanteen edellyttämällä tavalla. Kykenen olemaan läsnä tilanteen vaatiessa ja rauhoittumaan kuuntelemaan ja kykenen toimimaan rivakkaasti työn loppuun saattaen tarpeen vaatiessa. Vuorovaikutuksellisesti ihmiset voivat nähdä minussa kaksi eri minää ja se riippuu päivästä mikä minä on milloinkin valloillaan.

4.4.1 Sanattoman viestinnän mahti

Mieti, että yhtäkkiä sinulta viedään puhetaito. Et kykene sanomaan edes hei, koska et tiedä miten se sanotaan. Siltä minusta tuntui ensimmäisellä viikolla harjoittelussa, kun kävimme ensimmäisellä kotikäynnilläni. Pelkäsin muutenkin ihmisten reaktioita itseäni kohtaan. Olin kuin majakan valo, kun kuljin Victorian ja Claran kanssa keskellä Mwanzalaista kylää. Kaikki huomasivat minut, tuijottelivat, nauroivat ja osoittelivat. Kun saavuimme määränpäähämme, perhe otti minut hyvin vastaan. Eivät kätelleet mutta hymyilivät ja lapset sanoivat hyvin kunnioittavasti ”shikamoo” jota käytetään yleensä, vanhemmille henkilöille tai korkeavaltaisimmille puhuteltaessa.

”Tuli käytyä paikallisessa kodissa ja ihmettelin et perhe otti mut ihan hyvin vastaan, vaikka itselle tuli vähän tungetteleva olo.” 6.5.2013

Niin kuin silloin päivän päätteeksi kirjoitin itselläni oli todellakin tungetteleva olo. En ymmärtänyt heidän puheistaan mitään, mutta silti yritin esittää, että ymmärsin, yritin näyttellä kiinnostunutta ja yritin näyttää heille, että kuuntelin tarkasti. Se on yllättävän väsyttävää ja vaikeaa.

Lasten kanssa oli helpompi työskennellä, koska niiden kohdalla ei tarvinnut osata puhua heidän kieltään, ei tarvinnut esittää mitään, tarvitsi vain olla mielikuvitusta ja intoa touduta ja keksimme kivoja pelejä ja leikkejä ilman sen ihmeempiä leluja. Yhtenä viikonloppuna keskuksen pojat tulivat pelaamaan jalkapalloa Malimbeen. Malimbe sijaitsi kävelymatkan päässä St. Augustin yliopistosta missä sillä hetkellä asuin. Pojat tulivat pelaamaan Malimben Upendo Daiman katulapsikeskuksen poikia vastaan. Silloin sanoilla ei ollut väliä, oli vain minä ja pojat katselemassa isompien poikien peliä, leikkimässä ja nauttimassa auringon paisteesta.

”On se ihmeellistä kuinka Suomessa lapset tarvitsee kauheesti kaikkia leluja, jotta niillä ei olisi tylsää. Meillä oli vain kädet, jalat, keppejä ja kasveja ja oli todella hauskaa!” 12.5.2013

KUVA 2. Parturileikkejä Malimbessa. Kuvaaja Saara Pakaslahti.

Näissä tapahtumissa ymmärsin, että sanattoman viestinnän mahti on uskomaton. Voit tulla ymmärretyksi ja vuorovaikutus voi olla todella onnistunutta ilman sanojakin. Ammatillisesti sanaton viestintä on erittäin tärkeä taito. Sosionomi joutuu työssään kohtaamaan erilaisia ihmisiä, esimerkiksi maahanmuuttajien kanssa ei välttämättä löydy yhteistä kieltä, erilaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa ei löydy ehkä tar-

peeksi ymmärrystä. Tärkeää on kuitenkin molemminpuolinen ulosanti, eleillä, ilmeillä, kiinnostuksella. Yhteinen sävel voi löytyä vaikka se ottaa aikansa.

4.4.2 Vuorovaikutuksessa vaikeimmat tunteet peitellä ovat viha ja inho

Lähdimme Kanutin, Daudin ja kolmen keskuksen pienimmän pojan kanssa etsimään heidän perheitään, koska oletettavasti he asuivat samoilla suunnilla. Lähdimme aamulla yhdeksältä. Otimme daladalan ja matkustimme puolen tunnin matkan itään päin Mwanzan keskustasta. Kiipesimme ylös, laskeuduimme alas, kiipesimme uudestaan, menimme talojen takaa ja läpi, hypimme kiveltä toiselle, lämpöä oli yli 30 astetta. Ensimmäisen pojan vanhemmista ei ollut tietoaakaan. Kysyimme naapureilta ja he kertoivat, että perhe oli lähtenyt aikoja sitten ja jättäneet pojan yksin kotiin, poika oli lähtenyt kaupunkiin etsimään ruokaa eikä ollut tullut kotiin vaan jäänyt kadulle asumaan. Kukaan ei tiennyt missä perhe oli, miksi he olivat joutuneet lähtemään ja miksi he olivat jättäneet 8 vuotiaan lapsen yksin kotiin. Toisen pojan kohdalla kävi ilmi, että paikka missä kiersimme, ei sittenkään ollut pojan kotikulmia, hän oli erehtynyt paikasta. Viimeisen pojan kohdalla löysimme oikean paikan, mutta vastaanotto oli jotain aivan järkyttävää.

”Puhuttiin naapureiden ja joidenkin sukulaisien kanssa. Oli ihmeellistä minkälainen vastaanotto oli, kun he kateissa olleen lapsen uudelleen näkivät. Vihaa, inhoa, pälistelyä, nenänvartta pitkin katsomista, ei ihme, että lapsi on joskus karannut tuollaisesta kasvatusympäristöstä. Mulle tuli tunne et jos oltais se toinen poika jätetty sen naapureiden ja sukulaisten hoiviin, poika olis piesty henkiahieveriin tänään. Kanutin ja Daudin jutellessa niiden tärkeilevien pallinaamojen kanssa vein lapset nurkan taakse odottamaan. Niiden ei tarvinnut olla kuuntelemassa sellaista solvausta. Vaikka en ymmärtänyt sanaakaan mitä ne puhui, olen varma, että se ei välttämättä ollut lapsen korville sopivaa kuultavaa.” 17.5.2013

Tässäkin tapauksessa ymmärsin uudelleen äänenpainon, eleiden ja ilmeiden merkityksen. Viha ja inho ovat tunteita, joita on hyvin vaikea peittää. Naaman ilmeistä ja kehon eleistä voi lukea jo kaukaa millä tuulella vastaan tuleva ihminen on. Tässä tapauksessa, itseni teki surulliseksi se, miten aikuiset ihmiset pystyivät näyttämään inhonsa pientä lasta kohtaan ja miten he pystyivät torjumaan pienen haavoittuneen pojan joka etsi vanhempiaan. Välinpitämättömyys sai aivan uuden merkityksen.

4.4.3 Työyhteisössä avoimuus on kehityksen kulmakivi

Miten mikään asia voi muuttua jos niitä ei kukaan osaa tai uskalla ottaa esille. Kun asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä, ei arvailuille tai tulkinnoille jää varaa. Toiminnan kehitykseen liittyy vahvasti työyhteisössä puhuminen ja asiakkaiden mielipiteiden kuunteleminen. Olin menettänyt jo toivoni Kuleanan toimintaan ja hitaaseen miltei olemattomaan kehitykseen, kunnes eräänä päivänä keskuksen pojat olivat kyllästyneet toimintaan ja päättivät ottaa heitä vaivaavia asioita puheeksi.

”Pojat kertoivat joidenkin ohjaajien (Davinan) käyttävän huonoa kieltä poikien aikana ja joidenkin ohjaajien pukeutuvan liian paljastavasti. He kertoivat että yksi vartija ei päästä heitä ulos tai sisään ennen kuin on saanut rahaa tai karkkia tai jotain pikku palveluksia. Uskomatonta, että he uskalsivat avata suunsa ja kertoa ja vielä uskomattomampaa, että heitä oikeasti kuunneltiin, kaikki kirjattiin ylös ja Domina meni heti palaverin jälkeen puhumaan Davinalle ja vartijalle! Oon niin iloinen! Jotain saadaan sittenkin aikaiseksi!” 4.6.2013

Tästä rohkaistuneena minä menin itse sanomaan Kanutille (rohkeus ei riittänyt pääpomolle puhumiseen) asioita mitkä itseäni oli vaivannut työntekijöiden toiminnassa. Kanut oli samaa mieltä kanssani ja lupasi mennä keskustelemaan Mutanin, keskuksen johtajan kanssa. Puhuin passiivisesta työotteesta joidenkin työntekijöiden keskuudessa, nukkumisesta työpäivän aikana, opettajan väkivaltaisesta otteesta oppilaitaan kohtaan. Kesti aikansa ennen kuin liikkeelle panemani huomiot ottivat tuulta purjeisiin ja noin kuukauden päästä viikkopalaverissa Mutani otti asioita esille.

”Se vähä mitä ymmärsin niin pomo otti puheeks työpäivän aikana nukkumisen, antoi sille lyöjäopettajalle viimeisen varoituksen. Paasasi miten täällä hommia tehdään ja mitä palautetta on tullut niin lapsilta kuin muilta ihmisiltä. Ainakin nyt asiaan on puututtu ja asioista sanottu. Viimeiseksi Mutani sanoi, että ne joille meidän toimintatavat ei kelpaa niin voi lähteä ja ne jotka jää, mutta jatkaa samalla mallilla saavat potkut. Sisäinen minäni nauroi koko kolme tuntia. En ole siis ainoa jota henkilökunnan toiminta sapettaa.” 18.7.2013

Vuorovaikutuksessa on tärkeää, että uskaltaa. Uskaltaa sanoa huomioitaan ja saattaa niitä suurempaan tietoisuuteen, uskaltaa olla kriittinen ja uskaltaa toimia parhaaksi näkemällään tavalla. Työntekijän tärkein opettaja on asiakas. Tässäkin tapauksessa, keskuksen pojat ottivat ensimmäisen askeleen jonka jälkeen otin itse pienen askeleen jonka jälkeen Kanuti otti isomman ja Mutani vielä isomman askeleen ja toimintatavat muuttuivat.

4.4.4 Pohdinta

Kansainvälinen vaihto opetti minut kuuntelemaan vielä paremmin ja keskittymään asiaan. Opin paljon ilmeiden ja eleiden sekä äänenpainon merkityksestä, koska usein oli kielellisiä muureja minun ja asiakkaan tai työyhteisön välillä, jolloin asiat täytyi selittää jotenkin muuten kuin sanoilla.

Opin tekemään rauhan kahden minän välillä ja nyt kykenen muuntautumaan rivakkaasta työntekijästä rauhalliseksi työntekijäksi useita kertoja päivässä. Opin uusia keinoja onnistuneeseen vuorovaikutukseen vaikka yhteistä kieltä ei olisi. Ymmärsin, että joskus on parempikin, ettei täytä vuorovaikutustilannetta sanoilla, vaan käyttämällä ilmeitä, eleitä ja kehonkieltä. Niillä pystyy luomaan tilanteen tunnelman haluamakseen paljon paremmin, kuin sanoilla.

Niin kuin Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki (2009, 230-231) sanoi vuorovaikutus on tietoista toimintaa jossa pyritään kohtaamaan ihminen kokonaisvaltaisesti. Vaihdon aikana ja esittämieni tapahtumien valossa, voidaan todeta, että vuorovaikutuksen merkitys ammatillisessa kasvussa tuli esiin jokapäiväisessä toiminnassa ja ymmärän nyt miten kykenen käyttämään vuorovaikutustaitoja tietoisesti.

Asiakastyön osaamisen kompetensseista vuorovaikutuksen merkitys on suuri. Sosionomin oman ihmiskäsityksen ja arvomaailman merkityksen tunnistaminen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä, tuli esiin varsinkin toisessa tapauksessa, missä negatiivisten tunteiden peittely oli vaikeaa. Silloin joutui itse miettimään siinä samassa tilanteessa, miten kohdata ihmisiä, jotka kohtaavat meidät alkujaan vihamielisesti. Meidän piti kuitenkin kohdata heidät ymmärtävinä, koska emme tunteneet koko tarinaa. Tämä teki kohtaamisen itselleni erittäin vaikeaksi, koska en saanut koskaan tietää hei-

dän puolta tarinasta tai syytä heidän vihamieliseen käyttäytymiseen. Asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen sekä se, että ymmärtää asiakkaan tarpeet ja osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa tuli esiin varsinkin sanattoman viestinnän kohdalla. Kyky saada selville asioita sekä luoda onnistunut vuorovaikutussuhde sanattoman viestinnän avulla vaatii harjoittelua ja tilanteita joissa se mahdollistuu. Uskallan väittää, että se joka osaa sanattoman viestinnän taidon kykenee parempaan vuorovaikutustyöhön, myös niissä tapauksissa, missä pystytään sanallista vuorovaikutusta käyttämään. Sanattoman viestinnän avulla saa jopa paremmin selville asiakkaan tarpeet ja kykenee huomaamaan asiakkaan voimavarat, koska asiakasta tarvitsee tutkailla, kuunnella ja tuntea paremmin. (Sosionomi (AMK)- tutkinto, 2014)

4.5 Ammattietiikan syventäminen

Itsellä on aina ollut tarkat arvot lapsuudesta lähtien. Jokaisella ihmisellä on oikeus elämään, jokaisella ihmisellä on oikeus tehdä työtä ja päättää elämästään kaikki ovat tasa-arvoisia. Sosionomi (AMK) opetuksen myötä sosiaalialan arvot ovat vahvistuneet omiksi arvoikseni ja niistä on tullut itseisarvoja myös omassa elämässä.

Ennen vaihtoa olin hyvin varma omista arvoistani ja etiikasta jonka mukaan pyrin elämään ja tekemään työtä. Etiikka on kuitenkin ollut minulle kaksijakoista ja vaikeaa soveltaa käytäntöön jos on ristiriitaisia ongelmia ja pitäisi ottaa kantaa. Syvällä sisimmässäni tiedän mikä on oikein, mutta en aikaisemmin uskaltanut tuoda sitä esille, varsinkin jos jollain toisella oli hyvin vankat mielipiteet. Esille tulematta jättäminen ei johtunut siitä, että luulin olevani väärässä. Se johtui siitä, että en halunnut joutua riitoihin tai perustelemaan kantaani ihmiselle, joka ei osannut hyväksyä muita, kuin oman kantansa.

4.5.1 Eettisyys on vieras sana vieraalla maalla

Ensimmäisellä viikolla kävin Kanutin kanssa keskustelua siitä miten me Suomessa hoidamme lapsemme. Kerroin, että meillä ei ole olemassa katulapsia, kerroin, että jos jollakin lapsella ei ole vanhempia, tai hän ei ole kykeneväinen turvallisesti asumaan kotonaan, valtio huolehtii hänestä ja etsii hänelle uuden perheen. Kanutille oli aivan utopiaa

kuulla, kuinka valtio hoitaa lapsia, kuinka koko yhteisö on lapsen koskemattomuuden takana. Kerroin, että ei meillä kaikki ole ruusuilla tanssimista ja että jotkut lapset voivat joutua huonoihin perheisiin, mutta peruseriaate kuitenkin on, että jokaisella lapsella on koti ja perhe ja perustarpeet. Myös maksuton koulutus oli hänelle vierasta. Hän ei voinut uskoa, että minä en maksa korkeakouluopinnoistani mitään, vaan itse asiassa päinvastoin, valtio tukee minua opintotuella koko opiskelun ajan.

”Kerroin miten meillä suomessa toimitaan kun meillä ei varsinaisesti mitään katulapsia ole, ja kuinka valtio pitää kuitenkin tähän verrattuna hyvää huolta lapsista jos vanhemmat eivät siihen kykene. Täällä kun koko valtiovalta kasvattaa vaan omaa kermapersettään eikä välitä yhtään mitä maassa tapahtuu. Lapsilla ei ole väliä ja voi jestas olisitte nähny herran ilmeen, kun kerroin siitä joulun alla kadonneen ylöjärveläis-pojan etsinnöistä! Täällä kukaan ei välitä.” 6.5.2013

Seuraavana päivänä lähdin Victorian ja Claran kanssa katsomassa yhtä katutyttöä. Menimme ensin daladalalla noin kymmen kilometriä joka tuntui ikuisuudelta, sen jälkeen pikipikillä loppumatka. Tiet olivat kuin perunapeltoa, joten oli kokemus sinänsä olla ilman kypärää kyydissä. Tyttö, jonka luokse menimme, oli 18-vuotias, jolla oli jo yksi lapsi ja toinen lapsi tulossa. Hän asui äitinsä kanssa joka myös oli raskaana. Näin jälleen kerran hieman erilaista sosiaalityötä mihin olen Suomessa tottunut näkemään. Työntekijät olivat koko ajan puhelimiensa kanssa ja olivat facebookissa samalla kun juttelivat asiakkaiden kanssa. Toinen heistä haukotteli ja näytti todella ikävystyneeltä. Siinä vaiheessa, mietin tämän olevan maan tapa. Iltapäivällä puhuin Kanutin kanssa ammattietikasta ja otin esille taas tämän asian.

”Se (Kanuti) tuli mun luo ja kertoi, että oli aamulla nostanut kissan pöydälle ennen kun tulin ja sanonut mielipiteensä asiakastietojen luottamuksellisuudesta. Täällä kun ei muut paljon ajattele kenen asioista puhutaan ja keiden aikana. Siitähän oli melkein sota syttynyt. Ilmeisesti oli käynyt ilmi, että työntekijät puhuu lasten asioista lasten kuullen ja lapset oli menny levittää juttuja eteenpäin ja se oli paisunut kuin lumipallo koko juoru. Kerroin hänelle miten meillä Suomessa ohjaa sosiaalialan etiikka jokaista sosiaalialalla työskentelevää henkilöä ja kuinka tärkeää se on. Kysyin myös siitä tiistaista, että onko se oikein täällä räplätä kotikäynnillä puhelinta. Hän sanoi, että ei todellakaan, mutta täällä tietyt henkilöt ovat tulleet suoraan rikkaista perheistä, suoraan koulunpenkiltä, eikä heillä ole hajua-

kaan kenttätöön merkityksestä tai miten siellä ylipäättään pitäisi toimia. Etiikkaa kun ei opeteta täällä niin kuin meillä.” 9.5.2013

Ammattietiikan kohdalla on hyvä puhua myös kehitysavusta. Mitä varten lähetämme avustuksia Afrikkaan? Apu ei mene kuitenkaan perille. Näin paljon varojen väärinkäyttöä, jopa ruohonjuuritasolla.

”Tehtiin myös porukalla inventaarioo lahjoituskamavarastossa. Siellä oli ihan hemmetisti kaikkee. Vaatteita, kenkiä, leluja, pelejä, maaleja, värikyntiä kirjoja.. Satoja kirjoja.. Siellä ne pölyttyy laatikoissa. Pojat kulkee rikkinäisissä, paskasissa vaatteissa ja lukkojen takana on laatikoittain uuden veroisia puhtaita vaatteita. Ketähän ne siellä odottaa...?” 30.5.2013

Onko eettisesti oikein, että lähetämme Suomesta miljoonia euroja kehitysapuun, joista suurinta osaa käytetään väärin ja velkaannumme sen takia? Onko eettisesti oikein, että emme auttaisi kehitysmaita mitenkään, jotta meillä on paremmat oltavat?

Näiden tapahtumien merkitys tässä tutkimuksessa on tehdä näkyväksi etiikan merkitys työssämme. Tältä sosiaalityö näyttää ilman eettisiä ohjenuoria ja ilman eettistä osaamista. Asiakaskäynneillä nukutaan ja räplätään puhelinta. Asiakkaan asioita levitellään ja luottamussuhdetta on asiakkaaseen vaikea luoda. Kun luottamusta ei ole, niin ei ole mahdollisuutta onnistuneeseen asiakastyöhön. Silloin ymmärsin etiikan merkityksen ja kuinka tärkeää se on ammatillisen kasvun osalta. Emme voi toimia hyvinä sosionomeina, jollemme pohdi tekojemme merkitystä myös pitemmällä aikavälillä.

4.5.2 Eettisyys lasten kohdalla on lapsen kengissä

Surullisinta katsottavaa on Tansaniassa lasten kohtelu. Heitä syytetään aikuisten tavoin, heitä rangaistaan aikuisten tavoin. Heillä on samanlaisia vankiloita lapsille kuin aikuisille. Valtio ei pidä minkään näköistä huolta puolustuskyvyttömistä lapsista ja kaduilla vallitsee viidakon lait.

Eräänä päivänä menin poliisiasemalle selvittämään mahdollista lasten hyväksikäyttö tapausta. Viisi keskukseen juuri saapunutta lasta tuli pyytämään apua, koska kaduilla asuu mies joka käyttää heitä seksuaalisesti hyväkseen. Poliisi asema oli pieni ja tunk-

kainen. Ahtauduimme pieneen huoneeseen missä oli parhaimmillaan kymmenen henkilöä selvittämässä tapausta. Syytetty ei ollut paikalla, enkä tiennyt kuka oli kuka ja minä takia ihmiset olivat siellä. Tapaamisen päätyttyä sain Kanutilta lyhyen version keskusteluista. Lyhennelmänä asian laita oli tämä:

”- homoseksuaalisuutta pidettiin pahempana rikoksena, kuin lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä.” 21.5.2014

Lapsilla ei ollut oikeuksia ja poliisi alkoi etsiä miestä syytettynä homoseksuaalisuudesta.

Eräänä tiistai-iltana lähdimme kaduille etsimään uusia katulapsia. Kirjoitin blogiini sen jälkeen, kuinka huomasin silloin järjestelmän pimeimmän puolen. Emme olleet ehtineet kuin 15 m keskuksen oville niin ensimmäinen poika nukkui katukivetyksellä. Hän oli Kanutille entuudestaan tuttu. Hänet on integroitu perheensä kanssa jo monta kertaa, mutta poika itkien kertoi, että ei voi asua kotona, kun äiti ei halua häntä sinne ja isäpuoli kiduttaa. Ei hakkaa vaan KIDUTTAA. Kanut tarjosi hänelle keskukselta paikkaa, mutta poika ei halunnut, kun tietää, että keskuksen päätavoitteena on integroida hänet uudestaan perheeseen. Tansaniassa ei ole mitään paikkaa sellaisille lapsille joita ei vain voi perheeseen laittaa ja integrointi ei onnistu. Kanut sanoi, että voimme puhua pojan äidin työnantajalle joka pappi, mutta tuskinpa se oikeasti auttaa jos isäpuoli kiduttaa ja äiti on välinpitämätön eikä rakasta poikaa. Oli kuinka Jumalan mies tahansa, et voi saada toista rakastamaan lastaan jos hän ei vaan välitä. (21.5.2013)

Olimme Pasiainsin bussiasemalla täydessä pimeydessä etsimässä lapsia. Ihmisiä oli paljon myöhäiseen ajankohtaan nähden. Satoja ihmisiä nukkui bussiaseman sisällä sulloutuneena vierekkäin, odottelemassa bussin lähtöä tai ulkopuolisena hakemassa turvaa väkijoukosta. Löysimme illan aikana kuusi uutta lasta, jotka olivat syystä tai toisesta joutuneet kadulle. Malimben Upendo Daimassa oli tilaa kahdelle lapselle, meillä Kuleanassa oli tilaa kahdelle. Kaksi poikaa siis jäi ilman apua, pimeyteen, etsimään roskikista ruokaa.

”Välillä tuntuu turhautavalta. Joo mennään etsiin lapsia kadulta, mutta periaatteessa vaan niitä uusia tapauksia, eikä me oikeestaan voida tehdä mitään jos ne ei halua vaan jätetään ne sinne pimeyteen ulos.” 21.5.2013

”If human rights are the rights that one has simply as a human being, then only human beings have human rights; if one is not a human being by definition one cannot have

human rights. Because only individual persons are human beings, it would seem that only individuals can have human rights.” (Donnelly 2003, 25)

Yllä oleva pohdinta, minkä löysin St. Augustin University:n kirjastosta, sai minut miettimään sitä todellisuutta, miten meidän kaikkien pitäisi olla tasa-arvoisia, sitä kuitenkin olematta. Tasa-arvo on yhtä vaikea asia, kuin sen kirjoittaminen ymmärrettävään muotoon.

Pari päivää yökatutyön jälkeen tajusin kuinka väkivalta on Tansaniassa ihan jokapäiväinen ja luonnollinen tapa ilmaista itseään.

”Aloin ajatteleen kun tota kriittistä pedagogiikkaa oon nyt lukenu, että vieläkö siirtomaavallan aikainen kolonialismi vaikuttaa noin paljon. Kolonistit on vaihtuneet briteistä nykyseen hallitukseen eikä mikään oo oikeesti muuttunu. Heikompia ja varsinkin lapsia sorjetaan ja yritetään "opettaa" hakkaamalla niitä. Mitä muutakaan lapset osaa sen jälkeen tehdä kuin hakata toisiaan.” 23.5.2013

Miten tässä kohtaa voi alkaa puhumaan etiikasta ja eettisistä periaatteista? Kävin lasten kanssa lyhykäisiä keskusteluja tappelemisesta ja toisten satuttamisesta, mutta se oli heistä hauskaa ja viihdyttävää. He perustelivat toimiaan sillä, että niin vaan kuuluu tehdä. Työntekijät perustelivat sitä, että se kuuluu heidän kulttuuriinsa vaikka tietävät sen olevan väärin. Clara jopa kiitti minua, kun muistutin hänelle, että ei ole oikein lyödä omaa lastaan. Hän lupasi yrittää olla lyömättä omaa lastaan.

Kuleana Taking Root tehdyssä tutkimuksessa nousi esiin, kuinka lapsen ruumiillinen kurittaminen on normaalia niin kotona kuin kouluissa. Tutkimuksissa selvisi kuinka kylän eri heimojen tavat, kylän vanhempien ja kylän hallituksen tavat vaikuttavat siihen miten lapsia kohdellaan. Seuraavat kaksi otetta ovat tutkimuksesta.

”One returned street child described running away because he could not stand the ongoing rampant shouting and beating.”

“The girl pupils said beating at home was worse than at school because at least teachers had a limit on what they could do and where they could hit, but parents did not.” (Dyer 1999, 15,22)

Ensimmäisessä lainauksessa käy ilmi, että yksi kadulle asumaan palannut lapsi kertoi lähteneensä kotoa pois, koska ei kestänyt jatkuvaa huutoa ja lyömistä. Toisessa lainauk-

sessä, tytöt kertovat, että kotona hakkaaminen on pahempaa kuin kouluissa, koska sentään opettajilla on tietyt rajat mitä ei saa ylittää, kun taas vanhemmilla niitä ei ole. Tutkimuksen luettuani, ymmärsin, että väkivalta on jokapäiväistä elämää ja se on sidoksissa niin vahvasti kulttuuriin, ettei etiikalla ole mitään väliä.

4.5.3 Sosiaali- ja terveysalan etiikka Bugandon sairaalassa

Tulen aina muistamaan päivän, kun kävelin ensimmäistä kertaa Bugandon sairaalaan. Sitä ei voinut edes sairaalaksi kutsua. Vietin siellä kuitenkin melkein kaksi viikkoa odottaen Nicholaksen kanssa. Meille tuli oma sisäpiirin vitsikin siitä kuinka hyviä olimme odottamaan. En voi kuvailla sairaalaa paremmin, kuin mitä blogiini kirjoitin tuona päivänä.

”Niiiiiin toivon että en sairastu tai joudu onnettomuuteen, että se vaatis Bugandon sairaalan hoitoa. Tänään kävin ekaa kertaa siellä sisällä yhden pojan kanssa.. Ensin jonotettiin yhdellä luukulla, sitten toisella luukulla jonka jälkeen palattiin jonottaan takasin ensimmäiselle luukulle minkä jälkeen menttiin yläkertaan jonottaan lääkärille pääsyä. Voi että meidän suomalaiset arvauskeskukset tuntuu aivan uskomattoman hyviltä tällä hetkellä. Paareja ja potilaita oli siellä, täällä ja tuolla. Lakanat oli likasia ja verisiä. Koko sairaala ja sen välineistö näytti olevan jostain 1940 luvulta. Lääkäriä menttiin tapaamaan yhteen huoneeseen missä oli 30 muutakin potilasta ja 6 lääkäriä. Missä on salassapitovelvollisuus? Kiva siinä on selittää mikä vaivaa kun toinen potilas selittää viä saman pöydän ääressä toiselle lääkärille mikä häntä vaivaa ja kaikki muutkin on siinä kuuloetäisyydellä. Vastaanotto huoneen keskellä oli verhottu alue mihin lääkäri meni potilaan kanssa tekeen lisä tutkimuksia, jos se vaati vaatteiden riisumista.

Meen pojan kanssa perjantaina "operaatioon" mikä jäi epäselväks ja aika oli niinkin tarkka kun aamulla. Täällä ei ole siis mitään ajanvaraus systeemiä. Sulle sanotaan et tuu sinä päivänä ja siihen tarvii varautua, että siellä odotellaan koko päivä. Ja se luukuilla jonottaminen.. Ei hyvänen aika. Kaikki on luukulla yhdessä sumpussa työntää, tönii ihan niin kuin parhaimmillakin alennusmyynneillä. Aattelin vaan, et jos ite oisin sairas ja

mun pitäis vetää "minä ensin" vaihde päälle ja taistella tieni lääkärin vastaanotolle, niin helpompaa olis vaan kuolla.” 5.6.2013

Etiikka on siis potilas hyvinvoinnin ja salassapitovelvollisuuden kohdalla olematonta. Silloin ymmärsin miten tärkeää nämä asiat ovat, miksi meillä Suomessa on niin paljon sääntöjä ja säädöksiä ja miksi me puhumme niin paljon ammattietiikasta koulussa.

4.5.4 Pohdinta

Kansainvälinen vaihto näytti minulle elämän hienot ja kurjat puolet, muutti suhtautumistani elämään ja ihmisiin ja avasi kokonaisuuden mustavalkoisesta maailmasta joka sai äkkiä spektrin kaikki värit. Ihminen, joka on elänyt etuoikeutettua elämää koko elämänsä ajan voi vain ajatuksen tasolla samaistua huonompi osasten elämän realiteetteihin. Se, että sosionimi (AMK) saa tilaisuuden kohdata itse elämän vaikeudet, tavata erilaisia ihmisiä ja seurata läheltä erilaisen maailman toimintaa, auttaa häntä ymmärtämään ja samaistumaan syvemmin apua tarvitsevien elämään, mutta samalla se auttaa säilyttämään etäisyyden ja opettaa tekemään rationaalisia päätöksiä ja sulkemaan omien tunteiden vaikutuksen päätöksiä tehtäessä.

Niin kuin Ihalainen ja Kettunen (2006, 53) sanoi ammattietiikan olevan eettisten periaatteiden, arvojen sekä normien järjestelmä, joka ohjaa työntekijöitä työssään ja siihen liittyvissä moraalisisissa valinnoissa, ymmärsin sen syvimmän merkityksen lasten kanssa työskennellessäni. Ymmärsin, ammattietiikan tärkeyden ja kuinka se oikeasti ohjaa meitä työssämme enemmän kuin mikään muu. Teemme kaikki päätökset työssämme ja kohtaamme asiakkaamme aina eettisestä näkökulmasta katsoen vaikka, emme sitä itse tiedostaisikaan.

Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio (2009, 166) mukaan etiikalla tarkoitetaan kokonaisvaltaista ajattelutapaa, jonka pohjalta ihminen suhtautuu moraalisiin kysymyksiin elämässä. Tämän huomasin konkreettisesti jokapäiväisessä toiminnassa. Minua ohjasi kokonaisvaltainen ajattelutapa oikeasta ja väärästä ja se joutui törmäyskurssille vähän väliä tansanianlaisen kulttuurin ja tapojen kanssa. Minun on vieläkin vaikea ymmärtää miten jotkut moraaliset asiat pystyvät eroamaan niin radikaalisti toisistaan kulttuurisien eroavaisuuksien takia.

Vaihdon aikana jotkut arvot, esimerkiksi lapsen koskemattomuus ja huolenpito sekä itsemääräämisoikeus vahvistuivat kokemuksieni myötä, kun taas jotkut arvot esimerkiksi tasa-arvo saivat kolauksia, enkä ole päässyt vieläkään sinuiksi muutoksen kanssa. Nykyään kykenen jokseenkin keskustelemaan arvoista ja asenteista, mutta vaihto ei siihen merkityksellisesti vaikuttanut. Harjoittelupaikassani pystyin keskustelemaan eettisistä ongelmista, mutta sielläkin ymmärsin hyvin nopeasti, että jos haluaa jonkun muuttuvan, pitää kulkea välikädeltä toiselle.

Etiikka tuli kuitenkin tärkeämmäksi osaksi ammatillista kasvuani ja ymmärrän paremmin arvojen todellisen merkityksen. Sosiaalialan kompetensseissakin eettisyys tulee useasti esille. Arvojen eroavaisuudet eri kulttuurien välillä on itselleni vieläkin vaikea aihe, enkä kykene kokonaan ymmärtämään sitä kuinka erilaisia loppujen lopuksi olemme. Sosiaalialan eettinen osaaminen kehittyi vaihdon aikana melkein kaikkien kompetenssin osa-alueilta. Kompetensseissa jaoteltiin eettinen osaaminen sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden sisäistämiseen ja niiden mukaan toimimiseen. Tämä tuli kokonaisvaltaisesti esille siinä, kuinka eettisen osaamisen tärkeyden ymmärtäminen kasvoi itsessäni. Jaottelussa toisena olevan eettisen reflektion omaamista tuli harjoitettua päivittäin työssäni. Ei ollut päivää, kun en pohtinut jotain asiaa eettisestä näkökulmasta. Varsinkin lasten olot keskuksessa ja heidän elämäntarinat saivat minut miettimään moraalin eli oikean ja väärän erottelua. Viimeisenä kompetenssien jaottelussa on tasa-arvon ja suvaitsevuuden edistämiseen ja huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Harjoittelun aikana tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta oli vaikea edistää, mutta niiden merkitys omassa työssäni ja elämässäni kasvoi. Kun näkee maailman, jossa näitä arvoja ei ole osaa arvostaa siitä mitä arvoja meillä omassa maassa on. Halu edistää huono-osaisuuden ehkäisemistä kasvoi, ja ymmärrys huono-osaisien elämästä ja heidän kohtaamistaan vaikeuksista tuli konkreettisesti näkyviin. (Sosionomi (AMK)- tutkinto, 2014)

4.6 Ammatti-identiteetin muuttuminen

Oma ammatti-identiteettini pohjautui hyvin vahvasti työn ympärille ennen harjoittelijavaihtoa. Olen lähtöisin yrittäjäperheestä, jossa on arvostettu syvästi työntekoa, omillaan pärjäämistä ja tervettä kunnianhimoa. Ennen ammatti-identiteettini ei antanut minun

viettää vapaapäiviä. Huono omatunto seurasi, jos sattui kieltäytymään tarjotuista työvuoroista ja ajatus menetetyistä ansioista seurasi jos näin sattui joskus tekemään. Minulla oli tapana kerätä liikaa vastuuta, tahdoin tietää kaikesta kaiken ja pitää lankoja käsissä, jotta kykenin tekemään työni hyvin. Olin aina se, joka ei osannut sanoa ikinä ei. Se joka jäi aina ylitöihin ja joka paikkasi muiden poissa oloja, omien töiden lisäksi.

4.6.1 Tansanialainen sosiaalityö

Carla ja Victoria ovat Kuleanan uusimpia sosiaalityöntekijöitä. Molemmat ovat kolmekymppisiä, juuri perheen perustaneita naisia. Kun haastattelin heitä alkuperäisen opin-
näytetyöni suunnitelman mukaisesti, ymmärsin, että sosiaalityöntekijöiden osaaminen siellä on lapsen kengissä. He eivät tienneet mitä tarkoittaa lasten oikeus, hän ei ollut kuullutkaan lapsen perusoikeuksista. Jouduin selvittämään hänelle mitä tarkoittaa syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen sekä lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen.

Päästyäni muutamille kotikäynneille heidän kanssaan, löysin tavan miten en todellakaan halua työskennellä. Istuessamme perheen olohuoneessa missä oli äiti ja raskaana oleva tytär kyselimme kuulumisia ja heidän murheitaan. Koko käynnin ajan molemmilla sosiaalityöntekijällä oli älypuhelimet kädessä ja he surffailivat facebookissa ja lähettelivät viestejä ja näyttelivät kuvia lapsistaan toisilleen. Asiakkaamme istuivat ja yrittivät kertoa ongelmistaan, mutta tuntui, että kumpikaan naisista eivät keskittyneet ollenkaan siihen työhön mitä he tulivat tekemään. Se oli niin absurdi kokemus asiakastyöstä, että ihmettelen sitä vielä tänä päivänäkin.

”Työntekijät saattoivat tulla töihin, istua toimistossa pari tuntia ja näprätä puhelintaan, lähteä aamupalalle, jatkaa istumista ja puhelimen näpräystä, mennä lounaalle, tulla toimistoon ja nukkua päiväunet, herätä ja näprätä taas puhelintaan ja lähteä kotiin. Heidän palkkoihinsa menee englantilaisen hyväntekeväisyysjärjestön varat. Tämä oli vain yksi asia, mikä sai minut miettimään kehitysapuvarojen väärinkäyttöä.” 13.5.2013

Ammatti-identiteettini kasvoi nimenomaan asiakas työssä. Asiakkaiden kohtalot saivat minut ajattelemaan uudelleen, perspektiiviäni sosiaalialan työhön.

”Ensimmäisellä viikolla lähdin Carlan kanssa auttamaan erästä raskaana olevaa naista. Hän oli lähtenyt jonkun konfliktin vuoksi kotoa ja jättänyt kaksi lastaan puolisonsa luokse ja tullut Mwanzaan etsimään sukulaisiaan. Heti sinne saavuttuaan hänet oli ryöstetty ja hän oli asunut kadulla kaksi kuukautta, ennen kuin oli löytänyt Kuleanan. Nainen tarvitsi myös lääkäriä ja lähdimme viemään häntä sinne. Naisen oikea silmä oli tulehtunut todella pahasti. Silmä mäti ja näytti siltä kuin se olisi puhkaistu. Tulehdus oli levinnyt myös koko oikean puolen kasvoihin mikä oli saanut kasvot turpoamaan.” 9.5.2013

Nainen oli yksi niistä monista asiakkaista joita Kuleana pyrkii auttamaan. Tahdoin kertoa hänen tarinansa sen takia, että ymmärsin tuolloin, kuinka vaikea on ymmärtää ihmisen vaikeuksia ja heidän ongelmiaan, koska maailma on aivan erilainen siellä.

4.6.2 Vahva ammatti-identiteetti voi suojata

Keskuksessa oli myös yksi kahdeksantoista vuotias poika joka oli sairastanut Hi- virusta koko elämänsä. Hän oli kadottanut halun elämään, eikä välittänyt yhtään tulevaisuudestaan. Tansaniassa Hiv potilaille on ilmainen terveyden huolto ja lääkitys. Siellä asiat ovat siis aika hyvin verrattuna moneen muuhun Afrikan valtioon. Pojalla olisi lääkkeiden avulla mahdollisuus hyvään elämään, mutta poikaa ei kiinnostanut.

”Poika ei ole käynyt koulussa ja elämä on mennyt alaspäin, vaikka vähän aika sitten hän oli yksi luokan priimuksista. Poika on alkanut liikkumaan väärissä piireissä ja alkanut käyttämään marijuanaa. Hänellä on myös Hiv eikä hänellä ole motivaatiota opiskella, kun tietää olevansa sairas ja kuolevansa siihen.” 10.5.2013

”On vaikea katsoa ihmistä joka on totaalaisesti luovuttanut elämänsä suhteen. Hän sanoi, että ei ole mitään järkeä tehdä mitään tai pitkittää elämää, kun sen päätös on kuitenkin lähellä.” 14.5.2013

Miten auttaa toista, joka on menettänyt kaiken. Perheensä, ystävänsä, kotinsa, terveytensä. Mitä on enää jäljellä? Mistä voi löytää ihmiselle syitä jatkaa elämäänsä? Se on vaikea paikka, ehkä vaikein mihin me tulemme koskaan törmäämään työssämme. Elämän pienet iloiset asiat eivät siinä kohtaa tunnu missään.

Kun on vahva ammatti-identiteetti, pystyy paremmin auttamaan asiakasta ilman, että joutuu itse liian syvälle asiakkaan ongelmiin. Vahva ammatti-identiteetti tällöin myös suojaa työtä tekevää. Työntekijä kykenee ottamaan etäisyyttä asiaan ja tarkastelemaan sitä objektiivisesti ulkopuolelta käsin. Tämä ei tarkoita sitä, ettei työntekijä saisi näyttää myötätuntoaan, mutta asian käsittely pysyy ammattimaisena jolloin työntekijänä kykenee auttamaan paremmin.

4.6.3 Ammatti-identiteetti käskää toimia

”Viime keskiviikkona keskukseen tuotiin illalla n. 8vuotias poika. Poika oli aika huonossa kunnossa. Hän oli varastanut jonkun miehen muistikortin ja tästä suivaantuneena mies oli huitonu isolla viidakkoveitsellä niin että puolet pojan päänahasta oli lähtenyt ja toisella puolella päätä oli aivan järkyttävän kokoinen haava. On vaikea käsittää kuinka brutaalia väkivaltaa täällä käytetään kaikkia ja varsinkin lapsia kohtaan. Se oli järkyttävä tapahtuma mikä sai pienen suomalaistytön miettimään taas kerran elämää.”

Oli vaikeaa käsitellä sellaisia tunteita mitä minulle silloin tuli, avuttomuutta, inhoa, vihaa, surua. Katsoessani tätä pientä poikaa, en löytänyt sanoja, en osannut toimia, olin vain niin järkyttynyt. Siinä hän oli, kallo paljaana, verta valuvana, heikkona, pienenä, samalla niin kovin vahvana. Poika ei itkenyt, hän oli turta, hän pelkäsi kaikkia ja kaikkea. Hän pälyili ympärilleen salaa, mutta piti pään alhaalla. Hän yritti saada selvää, missä hän oli ja mitä oli tapahtunut, mutta hän ei käsittänyt.

Mitä minun olisi siinä tilanteessa pitänyt tehdä. Kun ajattelee ammatillisesti, olisin suomessa tehnyt rikosilmoituksen, vienyt pojan sairaalahoitoon, antanut hänelle turvaa ja ajanut hänen oikeuksiaan. Sitä ammatti-identiteettini käskää minun toimimaan. Olin kuitenkin Tansaniassa, poliisilta ei voinut pyytää apua, sairaala ei ota ”noin pieniä” tapauksia ja raha estää joka tapauksessa pääsyn hyvään hoitoon. Poika oli pelokas eikä uskaltanut ottaa kehenkään kontaktia.

Päivien kuluessa poika oppi luottamaan minuun. Lopulta hän kulki perässäni ja auttoi minua poikien rikkinaisten vaatteiden ompelussa. Kun lähdin, annoin hänelle jäljelle

jääneet lankarullat ja neulan, jotta hän voi harjoitella ompelemista senkin jälkeen kun olen poissa.

KUVA 3. Pieni ompelupulainen

4.6.4 Ilon hetkiä

Nicholas oli aikuisuuden kynnyksellä oleva fiksu ja ystävällinen poika. Vietimme hänen kanssaan monta viikkoa rampaten sairaalassa ja odottaen Nicholaksen leikkaukseen pääsyä. Hänellä oli ongelmia suoliston kanssa, sen enempää englanninkielisistä lääkärisanoista ymmärtämättä. Menin katsomaan häntä leikkauksen jälkeen, koska lupasin olla hänen kanssaan operaation loppuun saakka. Leikkaus olisi pitänyt olla aamulla, mutta hän oli päässyt sinne vasta kahden aikoihin. Odottelimme siinä muutaman tunnin

ja neljän aikoihin iltapäivällä osaston ovet aukesivat ja sairaanhoitajat toivat Nicholasen paareilla takaisin osastolle.

”Ilmeisesti täällä ei osata potilaita nukuttaa. Heidät pumpataan niin täyteen kipulääkkeitä, että he eivät tunne mitään, mutta silmät on auki ja ajatus kulkee jonkunlaisesti. Poika tuijotti vain kattoon. Hänen äitinsä ja kaverinsa tulivat myös paikalle ja siinä odotettiin, että lääkkeiden vaikutus lakkaisi. N. 15 min päästä menin hänen luokseen ja yritin saada katsekontaktin. Voi sitä tunnetta, kun poika katsoi minua ja alkoi hymyilemään. Hän pystyi silmillä ja pienillä huulten liikkeillä vastaan, että kaikki on hyvin, kun kysyin. Muutaman minuutin päästä hän pystyi puhumaan ja nauramaan. Kaikki oli hyvin.. hyvin.. aivan hyvin. Hän oli elossa.” 23.6.2013

Ensimmäinen kerta, kun joudun pelkäämään asiakkaani elämän puolesta. Ammatti-identiteettini käski minua pysymään turvallisen välimatkan päässä. En voinut kuitenkaan mitään sille, että ystävästyimme. Vietimme niin paljon aikaa yhdessä, aivan absurdeissa olosuhteissa. Kun leikkaus oli ohi, yllätyin itse kuinka helpottunut olin. Hyvän asiakassuhteen ja ystävyysuhteen raja on ohut mutta selkeä. Sen jälkeen, minun on ollut Suomessa työskennellessäni helpompi tehdä rajausta tähän väliin. Ymmärsin, että jos siinä tapauksessa olisi käynyt huonolla tavalla ja Nicholas ei olisi selvinnyt, minun olisi ollut itse ollut vaikea selviytyä menetyksestä vieraassa maassa, ilman normaalia tukiverkostooni.

4.6.5 Pohdinta

Ammatti-identiteettini sai uuden kerroksen vaihdon aikana. Nyt tiedän, minkälainen sosionomi haluan olla ja minkälainen työmoraali minulla pitäisi olla tai mihin ainakin pyrin. Haluan olla ymmärtäväinen sosionomi, joka ajattelee kokonaisuutta. Tahdon noudattaa arvojani ja sosiaalialan eettisiä ohjenuoria. Tahdon edistää huono-osaisuuden vähentymistä aktivoimalla asiakkaita itseään ja osallistamalla heitä heidän omaan elämään ja tukemaan heidän omia pyrkimyksiään.

Koen kuitenkin, että ammatti-identiteettini on vielä vaillinainen, tarvitsen kokemusta sosiaalialalta enemmän. Tunnen itseni paremmin ja tunnetyöskentelytaidot ovat parantuneet. Osaan iloita onnistumisista ja surra korrektisti. Osaan pitää etäisyyden asiakkai-

siin ja kohdata heidät tasa-arvoisina kansalaisina. Pystyn ajattelemaan itseni heidän asi-
anajajanaan ja tahdon onnistua siinä myös asiakkaideni odotusten arvoisesti.

Vaihdon aikana opin miten työtä voi tehdä myös toisella tavalla, ilman, että se kuormit-
taa kohtuuttomasti itseäni ja muita läheisiäni. Kuleanassa oli erilaisia työntekijöitä, joi-
den toiminta tavat erosivat toisistaan hyvinkin paljon. Oli sellaisia, jotka tekivät työtä
vapaaehtoisesti melkein ympärivuorokautisesti ja oli työntekijöitä jotka tekivät vähem-
män. Löysin tapoja jotka eivät todellakaan istuneet minun ammatti-identiteettiini, löysin
tapoja jotka istuivat täydellisesti, mutta lopulta opin löytämään tavan työskennellä joka
on sopivasti kumpaakin. Opin, että en vie töitä kotiin, opin erottamaan työn ja vapaa-
ajan, opin, että työn voi tehdä hyvin omia arvoja kunnioittaen, ilman, että työ on koko
elämäni.

Ammatti-identiteettiini kuitenkin kasvoi. Tulin tietoisemmaksi omista taidoistani ja ky-
kenin voittamaan pienen pelokkaan pojan luottamuksen, kykenin voittamaan isomman
pojan luottamuksen. Sain aikaan jotain hyvää, mikä ei kuitenkaan ollut riittävää. Tör-
mäsin ammatillisuuden rajoihini; kuinka lähelle päästän asiakkaani ja mihin vedän raja-
ni.

Niin kuin Laine ym. (2004, 182) kirjoittivat, että selkeään ammatti-identiteettiin kuuluu
kokemus ammatillisista haasteista selviytymisestä, vaihdon aikana, juuri ammatillisia
haasteita tuli viikoittain, ellei päivittäin. Opin suhtautumaan haasteisiin kumppanina ja
opettajana, enkä nykyään ole pelästynyt uusien haasteiden kohdalla. Selkeään ammatti-
identiteettiin kuuluu myös riittävät ammatilliset taidot ja tiedot, vastuuntunto, omien
voimavarojen ja rajoitusten tunteminen. Tiedot ja taidot ovat karttuneet opintovuosien
ja harjoittelujen sekä työpaikkojen myötä ja ne jatkavat kasvamistaan. Vastuunotto on
tullut helpommaksi ja omien voimavarojen sekä rajoitusten tunteminen on tullut selke-
ämmäksi. Siihen kansainvälisellä vaihdolla on ollut suuri vaikutus. Viimeisenä selkeään
ammatti-identiteettiin kuuluu ammattikuntansa normien ja etiikan omaksuminen, mikä
on vaihdon aikana selkiytynyt ja pistänyt minut pohtimaan syvällisesti peruskysymyk-
siä; miksi olemme täällä ja miten suhtautua elämään.

Ammatillinen identiteettiini on kasvanut sosiaalialan kompetensseissa kokonaisuutena
sosiaalialan eettisen osaamisen myötä, kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen
myötä sekä asiakas työn osaamisen kohdista; tunnistaa oman ihmiskäsityksen ja arvo-

maailmansa merkityksen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä, osaa luoda asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen, ymmärtää asiakkaan tarpeet sekä osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa sekä osaa tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan. Kompetenssien avulla voidaan nähdä sosiaalialan osaamisen muutosta minkä avulla ammatillinen kasvu kehittynyt kokonaisuutena.

Kasvun prosessin teemat (Liite 2.) tuovat esille minkälaista kasvua ja muutosta pitäisi opintojen aikana sosionomille kehittyä. Ammatti-identiteetin pitäisi syventyä viimeisinä vuosina asiakastyön ammattilaiseksi sekä kehittäjäksi, vaikuttajaksi ja yhteistyöntekijäksi. Niin kuin ensimmäisessä kertomuksessa sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaan kohtaamisesta voidaan huomata, että ymmärsin kuinka tärkeää asiakkaan ja työntekijän välinen onnistunut vuorovaikutus on. Millainen työntekijä en halua omalla urallani olla. On tärkeää tiedostaa myös ne väärät tavat toimia, silloin kasvaa myös ja tiedostaa paremmin oman käytöksensä vaikuttavuuden asiakkaaseen.

Työskentelin erilaisten ihmisten kanssa, joilla oli erilaisia ongelmia elämässään ja elämänhallinnassa. Opin vuorovaikutusta eri kulttuurista tulevien asiakkaiden kohtaamisessa ja opin ymmärtämään heidän tarpeensa ja etsimään heidän voimavarojaan, reflektimaan ja kehittämään omaa ammatillisuuttani, tuntemaan itseni ja voimavarani paremmin, ottamaan vastuuta ja uskaltamaan sanoa mielipiteeni. Ammatillinen kasvuni kehittyi kaikilla osa-alueilla. Vaikka matka oli vaikea, se oli opettavaisempi, kuin mikään koulutus olisi voinut minulle antaa.

5 POHDINTA

Tämä opinnäytetyöni on toiminut prosessina käsitellä uudelleen vielä kerran asioita joita kohtasin vaihtoni aikana. Tutkimalla eri tapahtumien vaikutusta ammatilliseen kasvuuni, antoi minulle uusia perspektiivejä kohtaamilleni asioille. Pystyin näkemään vaikeat asiat opettavaisina, kykenin refleктоimaan niitä ja yhdistämään ne ammatillisen kasvuni kehitykseen. Opin paljon itsestäni, mikä on auttanut minua määrittelemään uudelleen oman identiteettini, kuka minä olen ja millainen haluan olla. Opin uusia vuorovaikutustaitoja ja jouduin uusiin tilanteisiin joissa hyvillä vuorovaikutustilanteilla oli ratkaiseva merkitys. Ymmärsin itseohjautuvuuden koko merkityksen ja sain uskallusta olla tietämätön ja rohkeutta kysyä apua. Opin refleктоimaan itseäni positiivisesti ja ymmärtämään ammattietiikan tärkeyden sosionomin työssä. Näiden avulla ammatti-identiteettini vahvistui, tiedän millainen sosionomi haluan työelämässä olla, tahdon ajaa asiakkaideni oikeuksia, en halua olla pompoteltavissa ja kykenen lukemaan ihmisiä paremmin ja luottamaan intuitiooni.

Tutkimuskysymyksenäni oli: Miten kansainvälinen vaihto on vaikuttanut ammatilliseen kasvuuni? Tähän saakka opinnäytetyössäni on ollut konkreettisia tapahtumia muutoksesta siihen miten ammatillisuuteni on kasvanut. Nyt tahdon tuoda esille ne muutokset mitä aikaisemmissa pohdinnoissa nousi esiin ammatillisen kasvun muutoksesta ja vaihdon vaikuttavuudesta ammatilliseen kasvuuni.

5.1 Kasvun ja osaamisen yhteenvetoa

Oma identiteetti on oman minäkuvan perusta. Liitteen 2. oman identiteetin kasvu lähtee omasta elämänhistoriasta ja kokemuksista, mitkä ovat luoneet pohjan identiteetille. Merkitykset, käsitykset, arvot ja uskomukset ovat selkeytyneet koko opiskeluaikana, mutta vaihdon aikana löysin näistä myös ääripäitä. Ääripäät, mitkä vaikuttivat koko identiteettini käsitykseen, olivat mm. rakkauden merkitys, mikä näkyi tansanialaisessa kulttuurissa eritavalla kuin meillä, vaikka sen olettaisi olevan universaali käsitys. Käsityksen muutos siitä, kuinka kaikki ihmiset eivät ole luonnostaan hyviä, sekä uskomus pyyteettömästä avusta, mikä ei ole ikinä pyyteetöntä.

Liitteessä 2. oman identiteetin pohdinta koulutuksen loputtua päättyy omien tunteiden ja asenteen pohdintaan, sekä omaan kasvatuskäsitykseen. Niihin pääsin aika hyvin käsi-
 siksi vaihdon kautta. Opin käsittelemään ja mikä tärkeintä tunnistamaan omia tunteitani, jolloin niiden säätely tulevaisuudessa asiakastilanteissa on helpompaa. Oma asenne elämään muuttui myönteisemmäksi ja halu elää joka päivä nyt ja tässä, eikä jättäydy odottamaan tulevaa muuttui. Oma kasvatuskäsitys vain vahvistui siitä mikä se oli aikaisemmin ollut, koska tansanialainen kasvatuskäsitys on aivan erilainen kuin pohjoismaalainen. Näin konkreettisesti, mitä tapahtuu ja minkälainen kansakunnasta tulee, kun kasvatuskäsitys lähenee kolonisaatiota. Ymmärsin kuitenkin, että suomalainen kasvatuskäsitys on liian pehmoista. Yritämme suojella lapsiamme kaikelta pahalta, rajoitamme heidän elämänsä liiaksi. Nykyään lapset eivät saa koheltaa, mennä ja leikkiä ”pahan” pelossa. Opetamme lapsillemme pelon, vaikka meidän pitäisi opettaa vain oikea ja väärä ja antaa lapsen kokea elämä sellaisena kuin se heidän eteensä tulee.

Kansainvälinen vaihto auttoi minua tulemaan tietoisemmaksi itsestä ja ympäröivästä maailmasta. Oma identiteettini on pohdiskeleva syväsukeltaja, joka pohtii elämän peruskysymyksiä, etsii vastauksia ja arvostelee ympäröivää maailmaa ja itseä verrattuna ympäröivään kokonaisuuteen. Eläminen omien arvojen mukaan nousi tärkeimmäksi huomioksi oman identiteetin muuttumisessa vaihdon vaikuttavuudesta.

Reflektiivisyys on muutoksen ensimmäinen askel. Jos katsomme reflektiivisyyden kehitystä opiskeluaikana liitteen 2. kohdista, opiskelun alkutavoitteena on ensimmäisenä vuoteena oppia itse- ja ryhmäreflektion taito. Syventää sitä taitoa toisen ja kolmannen vuoden aikana toiminnan eri vaiheisiin ja löytää lopulta viimeisenä reflektoinnin eri tasot oman työn ja asiakkaan, yhteisöjen ja yhteiskunnan kannalta, sekä oppia teorian ja käytännön välistä reflektiota.

Vaihdon aikana jouduin tekemään todella paljon töitä itsereflektion parissa. Tein kuitenkin ajatustyötä tansanialaisten elämästä ja globaaleista ongelmista, mitkä tiivistyivät tansanialaisessa yhteiskunnassa. Niin kuin tässä opinnäytetyössä on vilahdellut ajatukset köyhyydestä, tiedon ja taidon puuttumisesta, huonosta koulutuksesta sekä väkivaltaisesta elämäntavasta. Pystyn refleктоimaan näitä ajatuksen tasolla, mutta reflektoinnissa on myös tärkeää reflektoinnin tuomat vastaukset ja yhteiskuntatasoisiiin kysymyksiin en ole vielä löytänyt vastauksia. Kysymykset tuntuvat liian suurilta yhden ihmisen vastattaviksi. Ehkä kuitenkin yhteiskuntatasoisessa reflektiossa ei ole tarkoituksenakaan löytää

vastauksia, vaan kyetä ajattelemaan kokonaisuutta ja pohtimaan omaa suhtautumista suuriin kysymyksiin.

Teorian ja käytännön välinen reflektio on edelleen itselleni haastavaa. Teorian hyödyntämisen vaikeus on tullut esiin myös tätä opinnäytetyötä tehdessäni. Kun teen sosionomin työtä, en ajattele mitä teoriaa työssäni hyödynnän vaan teen niin kuin olen oppinut tekemään, mikä tulee luonnostaan ja sisäsyntyisesti. Niin kuin tässäkin työssä on ollut vaikeaa liittää teoriaa kokemaani ja toisin päin. Teorian ja käytännön yhdistäminen tarvitsee vielä kovasti harjoittelua.

Vaihdon aikana opin positiivisen reflektoinnin taidon, negatiivinen reflektio oli jo opittuna. Positiivinen ja negatiivinen reflektio luovat yhdessä rakentavan reflektion, johon liittyy ryhmäreflektoinnissa rakentava keskustelu ja rakentava palaute. Rakentava reflektiivisyys on sosionomille tärkein työkalu ammatilliseen kasvuun ja muutokseen.

Itseohjautuvuudessa olen saavuttanut sen mitä viimeisen vuoden opiskelijalta ammatillisen kasvun teemoissa (Liite 2.) odotetaankin. Itseohjautuvuudessa haetaan opiskelijan omaa aktiivisuutta ja sisäistä motivaatiota työtä ja opiskelua kohtaan. Nämä minulla on ollut jo opintojen alusta saakka kunnossa. Itsensä hyväksyminen sellaisena kuin on, on tullut opintojen aikana helpommaksi hyväksyä. Vaihto vaikutti siihen kuitenkin kaikin voimakkaimmin. Opin ymmärtämään vaihdon aikana mitkä ovat omia vahvuuksiani ja näkemään heikkouteni voimavarana. Esimerkiksi pessimistisyyden olen lukenut heikkouksiin, koska olen hyvin epäileväinen kaikesta ja skeptinen enkä luota ihmisiin. Vaihdon aikana ymmärsin, että pessimistisyys suojeli minua monia kertoja ja olen varma, että sen johdosta tulin fyysisesti terveenä takaisin, vaikka henkinen puoli hieman matkan aikana sai kolauksia.

Itseohjautuvuus on kuitenkin muitakin kuin itsensä hyväksymistä. Toisen opiskeluvuoden aikana liitteen 2. mukaan pitäisi oppia suunnitelmallisuutta ja yhteistyökykyä, mitkä ovatkin opintojen aikana kehittyneet. Viimeisten vuosien aikana pitäisi olla vastuullisuus, itsenäisyys, joustavuus ja avoimuus kehittyneet itseohjautuvuuden osa-alueissa ja näissä kansainvälinen vaihto on todella auttanut. Vastuullisuuden tärkeys tuli selväksi opinnäytetyön kertomuksissakin siitä, kuinka olemme vastuussa asiakkaistamme ja tekemisistämme. Vaihdon aikana itsenäistyminen vahvistui, koska harjoittelun aikana ei ollut mahdollisuutta kysyä neuvoa tai ohjeita koko aikaa, joten päätöksiä joutui itsenäi-

sesti tekemään ja kentällä ollessani varsinkin itsenäinen työskentely tuli vahvasti esiin. Joustavuus on tärkeää jos se toimii vastavuoroisesti. Niin kuin itseohjautuvuuden toisessa kertomuksessa huomattiin, ei olisi riittänyt, että itse olin joustava vaan joustoa tarvittiin myös keskuksen puolelta. Viimeisenä avoimuus kehittyi ja sen tärkeys tuli esiin siinä, kuinka avoimuus edistää ennakkoluuloista pääsemistä ja väärinkäsityksien minimoimista.

Itseohjautuvuudessa on tärkeintä löytää tasapaino yksin toimimiseen ja vastuun kantamiseen sekä yhteistyötaidon ja rohkeuden pyytää apua välillä. Sosionomin on tärkeä uskoa itseän ja omaan tekemiseensä. Itseohjautuvuus on myös uskallusta ottaa asioita esille ja kyseenalaistaa asioita. Tärkeimmäksi kohdaksi muutoksessa nousi intuition merkitys sosionomin ammatillisessa kasvussa ja työn tekemisessä. Intuitio johdattaa meitä ja mitä pitempään teemme työtä sosionomina ihmisten parissa voimme vuosi vuodelta luottaa paremmin omiin vaistoihimme.

Vuorovaikutus on ihmisen kohtaamista kokonaisuutena ja arvokkaana yksilönä. Vuorovaikutuksessa viimeisen vuoden tavoitteina ammatillisen kasvun teemoissa (Liite 2.) ovat työyhteisössä toimiminen, asiakkaan ammatillinen kohtaaminen sekä moniammatillisessa yhteistyössä, verkostotyössä ja tiimityössä toimiminen. Vaihto vaikutti asiakkaan ammatillisessa kohtaamisessa sekä työyhteisössä toimimisessa, mutta moniammatillinen yhteistyö, verkostotyö ja tiimityö jäivät harjoittelussa kokematta. Asiakkaan ammatillinen kohtaaminen tuli esiin sanattomassa viestinnässä, koska sanallisesti ei asiakasta voinut kohdata, niin nimenomaan sanattomassa viestinnässä ammatillisuus huomataan. Tansanialainen työyhteisö on hyvin erilainen kuin suomalainen työyhteisö. Opin työskentelemään aivan erilaisissa tilanteissa ja työyhteisössä, mikä myös edesauttaa suomalaisessa työyhteisössä toimimisessa. Työharjoittelu tansanialaisessa katulapsikeskuksessa ei kuitenkaan edesauttanut moniammatillisen yhteistyön kehittymisessä, koska työryhmä koostui sosiaalityöntekijöistä, eikä päivittäistä yhteistyötä tehty minikään tahoon kanssa. Poliisi, sosiaalitoimi, terveydenhuolto ovat kaikki eri organisaatioita ja työskentelyssä ei ole tiivistä yhteistyötä vaan on hierarkkinen järjestys mitä tahoa kuunnellaan.

Kansainvälinen vaihto antoi opettaa, kuinka tärkeää sanaton viestintä on ja kuinka suuri työkalu se sosionomeille työssään on. Sanaton viestintä pakottaa ihmisen tutkailemaan, kuuntelemaan ja tuntemaan toinen henkilö paremmin. Sanattoman viestinnän taito pa-

rantaa vuorovaikutustyötä huomattavasti ja luottavaisuutta vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden välille. Sanattoman viestinnän taito laajentaa asiakasryhmien kohtaamista sosionomina ja luo mahdollisuuden tehdä paremmin työtään erilaisten asiakkaiden kanssa.

Ammattietiikka ohjaa työtämme. Ammatillisen kasvun teemojen mukaan opintojen viimeisenä vuotena sosionomilla pitäisi olla osaaminen jo aiemmin opittujen sosionomin etiikan, yksilöllisyyden, hyvän elämän sekä arjen osallisuuden lisäksi syrjäytymisen, huono-osaisuuden, tasa-arvoisuuden, yksilöllisyyden ymmärtäminen sekä tasa-arvoisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen sekä huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen eri tasoilla. Kansainvälinen vaihto edisti nimenomaan näiden käsitteiden ymmärtämistä, edistämistä ja ehkäisemistä. Etiikan osalta kansainvälinen vaihto vaikutti kaikkein eniten tasa-arvoisuuden tärkeyden ymmärtämistä ja huono-osaisuuden ehkäisemistä.

Tasa-arvon tärkeys on tullut monesti esiin opinnäytetyössä. Työskentely maassa missä tasa-arvolla ei ole sijaa kasvattaa ymmärrystä sen tärkeydestä ja nousee yhdeksi tärkeimmistä arvosta mitä haluan työurallani noudattaa. Huono-osaisuus taas sai käsitteenä uuden näkökulman siitä mitä huono-osaisuus on tänä päivänä. Huono-osaisuus täytyy suhteuttaa eri maiden välillä. Se mikä luetaan huono-osaisuudeksi Suomessa, ei ole sitä Tansaniassa. Ymmärsin, kuinka paljon elämän eri osa-alueet eroavat toisistaan maiden välillä, vaikka yhtäläisyyksiäkin löytyi. Esimerkiksi köyhyyttä ei voi verrata Suomen ja Tansanian välillä, mutta sosioekonomisia tiloja voidaan verrata, koska Suomessa ollaan pikku hiljaa menty siihen suuntaan, että tuloerot kasvavat ja kansalaisten välinen sosioekonominen kuilu syvenee ja eriarvoisuus kasvaa.

Kansainvälinen vaihto avaa silmät todellisuudelle ja laittaa opiskelijan pohtimaan elämää laajemmin eri näkökulmista katsottuna. Kansainvälinen vaihto muuttaa käsityksiä ihmisistä ja elämästä, opettaa nimenomaan näkemään kulttuurieroavaisuuksien ongelmat, jolloin sosionomina kykenemme ymmärtämään paremmin asiakkaitamme jotka tulevat eri kulttuureista. Ammattietiikan merkityksellisyys työllemme nousee vahvasti esiin Afrikan vaihdon aikana. Tärkeimpänä nostan kuitenkin muutoksen suhtautumiseen. Suhtautuminen ihmisiin, elämään, maailmaan, arvoihin, asenteisiin muuttuu vaihdon aikana konkreettisemmin, kuin mikään muu. Suhtautuminen on alati muuttuvaa ja

ammattietiikan ydin on suhtautumista erilaisiin tapahtumiin, asioihin ja kokonaisuuksiin.

Ammatti-identiteetti on kokonaisuus itsestä, työstä, työtä ohjaavista arvoista ja työkaluista sekä niiden osaamisesta. Ammatillisen kasvun teemoissa (Liite 2.) viimeisten opintovuosien tavoitteena on saavuttaa asiakastyön ammattilaisuus sekä syventää osaamista sosionomin tehtävässä kehittäjänä, vaikuttajana sekä yhteistyöntekijänä. Kansainvälinen vaihto syvensi tätä osaamisen aluetta. Asiakastyön ammattilaisuus tuli lähemmäksi ja sain monia uusia taitoja asiakkaan kohtaamiseen, esimerkiksi sanaton viestintä. Sosionomin työ kehittäjänä on kasvanut koko opiskeluajan, eikä oppiminen varsinaisesti kulminoidu vaihdon vaikuttavuuteen. Vaihdon aikana lähinnä ymmärsin sen mitä tapahtuu kun toimintaa ei kehitetä ja kaikki tapahtuu verkkaisesti. Ei päästä eteenpäin ja niin työntekijät kuin asiakkaatkin turhautuvat. Sosionomin tehtävä vaikuttajana taas nousi hyvin esiin. Niin kuin aikaisemminkin voimme todeta, että oman identiteetin muutos ja ammattietiikan syventyminen auttoivat lisäämään motivaatiota tehdä ja pyrkiä muutokseen, pystyä vaikuttamaan asioihin ja toimia vaikuttajana niin asiakkaiden elämässä kuin meidän yhteiskunnassamme. Ymmärrys yhteistyötaitojen tärkeydestä kehittyivät myös vaihdon aikana. Vaikka työ Kuleanassa oli pitkälle yksilökeskeistä, yhteistyö toisten katulapsikeskusten kanssa oli ensiarvoisen tärkeää. Tällöin pystyimme pysymään ajan tasalla uusista lapsista jotka olivat joutuneet kadulle ja pystyimme jakamaan alueita, jotta kykenemme parempaan tulokseen lasten saamiseksi kadulta pois.

Selkeään ammatti-identiteettiin kuuluu riittävät ammatilliset taidot ja tiedot, vastuuntunto, sekä omien voimavarojen ja rajoitusten tunteminen. Ammatti-identiteetti kasvaa ja muuttuu. Se ei ole koskaan valmis, eikä sen pidäkään olla. Ammatti-identiteetti kokoaa kaiken tiedon ja taidon ja luo ihmiselle toisenlaisen määritelmän omasta itsestään. Tässä työssä tulee esiin, miten ammatti-identiteetti kasvoi kansainvälisen vaihdon aikana kokonaisvaltaisesti ja nopeasti. Kuinka ymmärrys, eri asioiden liittymisestä yhteen nivoutuu ammatilliseen kasvuun. Kokonaisvaltainen kasvaminen on kerralla erittäin harvinaista, koska tilaisuuksia kokonaisvaltaiseen kasvamiseen tulee harvoin eteen. Tämän takia on ensiarvoisen tärkeää, että kykenemme huomaamaan elämässämme tällaiset tilaisuudet ja tarttumaan niihin.

Muistatte varmaan opinnäytetyön alussa olleen talokuvion (KUVIO 1.) ammatillisesta kasvusta. Seuraava kuvio on toisinto siitä, mutta nyt talo kuvaa kokonaisuutta kansainvälisen vaihdon tärkeimmistä muutoksista ammatilliseen kasvuun.

Violetti perustuspalikka kuvaa oman identiteetin muutoksen ydintä. Punainen seinäpalikka kuvaa reflektiivisyyden muutosta, vihreä itseohjautuvuuden muutosta, vaalean sininen vuorovaikutustaitojen muutosta sekä oranssi ammattietiikan muutosta. Tumman sinen kattopalikka kuvaa ammatti-identiteetin muutoksen ydintä ja kokonaisuutena talo kuvaa ammatillisen kasvun muutosta kansainvälisen vaihdon aikana.

KUVIO 2. Ammatillisen kasvun muutoksen ydin kansainvälisen vaihdon aikana

5.2 Prosessin arviointia

Toivon, että opinnäytetyölläni on merkitystä kansainväliseen ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisen yhteistyön jatkumiseen. Varsinkin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaille on uskomaton mahdollisuus päästä kokemaan ja näkemään muiden maiden toimintaa. Vaikka kansainvälinen vaihto on rankka ja varsinkin kehitysmaissa kohtaa vai-

keita ja kipeitä asioita, matkalta voi oppia paljon enemmän, kuin koko opiskeluaikana Suomessa.

Toivon myös, että uudet vaihtoon lähtevät opiskelijat voisivat saada opinnäytetyöstäni realistisen kuvan vaihdon vaikuttavuudesta. Toivon, että he pystyisivät opinnäytetyöni avulla ymmärtämään, minkälaisiin tilanteisiin voi vaihdon aikana joutua. Toivon, että tämän myötä, he ottaisivat vaihtoon lähtiessä asenteen, mikä on avoin ja kun he kohtavat vaikeuksia, he voivat jo saman tien yrittää ajatella kokemusta opettavaisena vaikka se ei sillä hetkellä tuntuisi siltä.

Kokonaisuutena tämä työ opettaa sen, kuinka erilaisia ihmisiä olemme. Kuinka emme kykene täysin astumaan toisen henkilön saappaisiin, mutta pystymme oppimaan ymmärtämään erilaisuutta ja antamaan sille tilaa. Meidän ei pidä kavahtaa vaikeuksia, meidän ei pidä kavahtaa ongelmia. Ne ovat meidän ystäviämme. Ne opettavat, antavat perspektiiviä elämään, antavat voimaa ja vastauksia. Uskalla olla utelias, avoin, rehellinen ja vastaanottava. Elämä opettaa, joitakin silkkihansikkain, joitain kovalla kädellä, mutta se ei laita eteemme asioita joista emme selviäisi. Aika kultaa haavat, mitä isompi haava sitä suurempi aarre siitä jonain päivänä tulee.

LÄHTEET

Donelly, J. 2003. Universal Human Rights in Theory & Practice Second Edition. New York: Cornell University Press.

Dyer, K. 1999. Kuleana Taking Root. People`s Perceptions of Child Rights. Baseline Study-Phase II. Kuleana Centre for Children`s Rights.

Eteläpelto, A., Onnismaa, J. (toim.) 2006. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Vantaa:Dark Oy.

Garam, I. 2005. Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä. Työnantajien näkemyksiä ulkomailla opiskelun ja harjoittelun merkityksestä. CIMO Publications 1/2005. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Ihalainen, J., Kettunen, T. 2007. Turvaverkko vai trampoliini sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kuosmanen, H., Vainio, H. 2010. Hoitotyön opiskelijoiden kokemuksia ammatillisesta kasvusta kansainvälisen opiskelijavaihdon aikana. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti. 2014. Metodix. Luettu 15.5.2014. http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_1laadullisen_tutkimuksen_reliabiliteetti

Laiho, E. 2013. Ulkomaanvaihdon vaikutukset ammatti-identiteettiin: Sosionomin ammatti-identiteetin kehitys ulkomaanvaihdoissa. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Lapin ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013061914426>

Laine, M., Bamberg, J., Jokinen, P. (toim.) 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivéén, T., Välimäki, P. 2010. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mwanza City Coucil: Population. Luettu 18.4.2014. <http://www.mwanzacity.go.tz/Population.php>

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mäkisalo- Ropponen, M. 2011. Vuorovaikutustaidot sosiaali- ja terveysalalla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Opinnäytetyön eettiset suositukset. 2014. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Luettu 24.5.2014.

<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Eettiset-suositukset>

Ruohotie, P. 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Juva: WS Bookwell Oy.

Sallila, P, toim. 2004. Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44.vuosikirja. Vantaa: Dark Oy.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto: Sosionomi (AMK) –tutkinto. Luettu 18.4.2014

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/)

[FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/)

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi. KvaliMOTV. Luettu 16.5.2014.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3.html

Tiuraniemi, J.1994. Reflektiivinen ammattikäytäntö.Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Painosalama Oy.

Väisänen, L., Niemelä, M., Suua, P. 2009. Sanat työssä vuorovaikutus ammattitaitona. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Sosiaalialan kompetenssit

Sosiaalialan eettinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> •Sosionomi (AMK) on sisäistänyt sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet ja sitoutuu toimimaan niiden mukaisesti •Sosionomi (AMK) kykenee sosiaalialan ammattien edellyttämään eettiseen reflektioon •Sosionomi (AMK) kykenee ottamaan huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuuden ja kykenee toiminaan arvoriistiriitoja sisältävissä tilanteissa •Sosionomi (AMK) edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkii huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta
Asiakastyön osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> •Sosionomi (AMK) tunnistaa oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkityksen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä •Sosionomi (AMK) osaa luoda asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen •Sosionomi (AMK) ymmärtää asiakkaan tarpeet sekä osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa •Sosionomi (AMK) osaa soveltaa ja arvioida erilaisia asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja työmenetelmiä •Sosionomi (AMK) osaa tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan •Sosionomi (AMK) osaa arvioida ja kuva-

	ta asiakasprosessin eri vaiheita ja kehittää työtään sen pohjalta
Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> •Sosionomi (AMK) tuntee hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevat palvelujärjestelmät ja niihin liittyvän juridisen säädöspohjan ja tietojärjestelmätsekä osaa soveltaa niitä •Sosionomi (AMK) osaa ennakoida ja jäsentäähyvinvointipalveluiden muutoksia ja pystyy osallistumaan palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen •Sosionomi (AMK) osaa arvioida erilaisissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden palvelutarpeita ja hallitsee palveluohjauksen sekä ennalta ehkäisevän työn lähtökohdat ja menetelmiä •Sosionomi (AMK) osaa toimia sosiaalisen asiantuntijana moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa sekä edistää asiakkaan turvaverkostojen toimintaa
Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> •Sosionomi (AMK) osaa analysoida epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla •Sosionomi (AMK) osaa käyttää erilaisia yhteisösosiaaliryö, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja viestinnän keinoja •Sosionomi (AMK) osaa tukea kansalaisten osallisuutta ja kykenee osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> •Sosionomi (AMK) on sisäistänyt reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen •Sosionomilla (AMK) on käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamista ja hän osaa tuottaa uutta tietoa •Sosionomi (AMK) osaa suunnitella, toteuttaa, arvioida ja raportoida sosiaalialan kehittämishakkeita
Johtamisosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> •Sosionomi (AMK) tuntee talous- ja henkilöstöhallinnon perusperiaatteet •Sosionomi (AMK) osaa toimia työyhteisön lähiesimiehenä •Sosionomi (AMK) osaa kehittää sosiaalialan osaamista, työyhteisöjä ja palveluprosesseja •Sosionomi (AMK) kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä •Sosionomi (AMK) omaa perusedellytykset toimia alan itsenäisenä yrittäjänä

Liite 2. Ammatilliset kasvuteemat

